

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Housing First pro rodiny s dětmi na území města Olomouce

Bakalářská práce

Studijní program

Sociální práce

Autor: Markéta Štědronská
Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Jurníčková, Ph.D.

Olomouc 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci 24. 4. 2024

Markéta Štědronská

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat vedoucí práce, paní Mgr. Pavlíně Jurníčkové, Ph.D. za její obětavé a vstřícné vedení v průběhu psaní práce. Jsem vděčná za připomínky, trpělivost a zpětnou vazbu, kterou mi vždy ochotně poskytla. Poděkování také patří celé mé rodině a přátelům, za podporu ve studiu a především mým kolegyním za podporu při psaní mé práce.

Obsah

Seznam zkratk	9
Úvod	11
1 Představení tématu	13
1.1 Rodina a bydlení	13
1.2 Bezdomovectví	14
1.2.1 Typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení	14
1.2.2 Příčiny a dopady bezdomovectví	15
1.3 Sociální bydlení	16
1.4 Housing Ready	17
1.5 Housing First	18
1.5.1 Principy Housing First	18
2 Propojení s teoriemi sociální práce + etické hledisko	21
2.1 Sociálně-ekologická perspektiva	22
2.1.1 Obecné systémové teorie	22
2.1.2 Ekologie	23
2.2 Etické hledisko	24
3 Propojení s metodami a technikami sociální práce	25
3.1 Rodinná konference	25
3.2 Motivační rozhovory	26
3.2.1 Principy motivačních rozhovorů	26
3.3 Krizová intervence	27
4 Propojení tématu se sociální politikou	28
4.1 Bytová politika	28
4.2 Nástroje bytové politiky	29
4.2.1 Dávky státní sociální podpory spojené s bydlením	31
4.2.2 Dávky sociální pomoci spojené s bydlením	31
5 Propojení s legislativou	33
5.1 Chybějící zákon o podpoře v bydlení	34
5.2 Koncepční dokumenty v oblasti bydlení	35
6 Analýza potřebnosti	36
6.1 Bytová politika města směrem k rodinám s dětmi	36
6.2 Současné možnosti řešení pro rodiny s dětmi v bytové nouzi	37
6.3 Příklady řešení dané problematiky v ČR a zahraničí	37
6.4 Základní informace o cílové skupině	39
6.5 Metody získání dat	39
6.6 Analýza stakeholderů	40
7 Cíl projektu	41

8	Cílová skupina projektu.....	42
8.1	Přímí příjemci.....	42
8.2	Nepřímí příjemci	42
9	Logický rámec projektu.....	44
10	Klíčové aktivity	46
10.1KA1	Vytvoření a zaškolení týmu	46
10.2KA2	Zajištění bytů + vytvoření garančního fondu.....	47
10.3KA3	Výběr účastníků	48
10.4KA4	Příprava na bydlení a zabydlování domácností	49
10.5KA5	Podpora v bydlení	50
10.6KA6	Evaluace.....	51
11	Management rizik	52
12	Výstupy a předpokládané výsledky projektu.....	54
12.1	Výstupy.....	54
12.2	Výsledky	54
13	Popis přidané hodnoty	55
14	Harmonogram	56
15	Rozpočet	57
	Závěr.....	58
	Bibliografie.....	59
	Anotace.....	65
	Annotation	66

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

ETHOS – European Typology of Homelessness and Housing Exclusion

EU – Evropská unie

FEANTSA – European Federation of National Organisations Working with the Homeless

IFSW – International Federation of Social Workers

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

SMOL – Statutární město Olomouc

SSP ČR – Společnost sociálních pracovníků České republiky

Úvod

Problematika bydlení je v posledních letech nejen ve veřejném prostoru hojně diskutovaným tématem, hovoří se o takzvané krizi v bydlení. Bydlení se stává nedostupným nejen fyzicky, ale i cenově. Domácnostem rostou náklady na bydlení a to se projevuje zejména u nízkopříjmových domácností. Získání standardního bydlení se tak pro určité skupiny obyvatel stává obtížným úkolem a to i z důvodu diskriminace na trhu s bydlením. Domácnosti jsou tak nuceny bydlet v nestandardních formách bydlení. I přesto v České republice stále chybí zákon, který by upravoval problematiku sociálního bydlení. Bytová nouze se týká nejenom jednotlivců, ale také domácností, ve kterých žijí a vyrůstají děti do 18 let. Vyrůstání dětí v bytové nouzi má zásadní vliv na jejich vzdělávání a jejich budoucí život. Bytovou nouzi tedy považuji za závažný problém v naší společnosti, který je potřeba řešit. Tato bakalářská práce se z výše uvedených důvodů bude zabývat přístupem Housing First k řešení bezdomovectví rodin s dětmi a následným návrhem projektu. Moji motivací k tématu práce byly také získané zkušenosti z odborných praxí, které jsem během mého studia absolvovala.

Cílem bakalářské práce je vypracovat návrh projektu Housing First pro rodiny s dětmi na území města Olomouce. Cílem projektu bude na základě výsledků analýzy potřebnosti nejen pomoci rodinám s dětmi v bytové nouzi v oblasti bydlení, ale také pomocí přímé práce s rodinami přispět ke zvýšení efektivity celého programu Housing First. Tato práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část a bude obsahovat 15 kapitol.

Teoretickou část budou tvořit kapitoly 1–5 a bude sloužit jak konceptuální část pro návrh projektu, tedy pro praktickou část bakalářské práce. První kapitola se bude zabývat představením tématu. Bude zde vymezen pojem rodina a význam bydlení. Dále také pojem bezdomovectví a typologie bezdomovectví, včetně příčin a dopadů bezdomovectví na jednotlivce i společnost. Součástí bude také vymezení pojmu sociální bydlení a přístupů Housing Ready a Housing First. U přístupu Housing First budou také vyjmenovány jednotlivé principy, které je nezbytné dodržovat, aby tento přístup byl efektivní. Ve druhé kapitole bude přístup Housing First ukotven v paradigmatech sociální práce a také v sociálně-ekologické perspektivě. Součástí bude také etické hledisko. Ve třetí kapitole budou popsány metody sociální práce, které může sociální pracovník v projektu Housing First využít. Čtvrtá kapitola bude obsahovat propojení tématu se sociální politikou a bude zde popsána bytová politika a její nástroje. V poslední kapitole bude téma Housing First propojeno s legislativou. Bude zde vymezeno právo na bydlení v jednotlivých legislativních dokumentech na mezinárodní,

evropské a národní úrovni. Budou také popsány dva koncepční dokumenty týkající se problematiky bydlené a chybějící zákon o podpoře v bydlení.

Praktickou část bakalářské práce budou tvořit kapitoly 6–15 a bude zde popsán návrh projektu Housing First pro rodiny s dětmi na území města Olomouce. V šesté kapitole bude popsána analýza potřebnosti, na základě které je projekt vytvořen. V následující sedmé kapitole je popsán cíl projektu. Osmá kapitola představuje cílovou skupinu, pro kterou bude projekt realizován a budou zde také představeni přímí a nepřímí příjemci projektu. Logický rámec projektu bude vyobrazen v deváté kapitole. V desáté kapitole budou popsány jednotlivé klíčové aktivity, které povedou k naplnění cíle projektu, včetně indikátorů splnění. Jedenáctá kapitola bude obsahovat tabulku s managementem rizik, které mohou v projektu nastat. Výstupy a předpokládané výsledky projektu budou popsány v kapitole dvanáct a v následující kapitole bude popsána přidaná hodnota projektu. Praktická část bude také obsahovat předpokládaný harmonogram a rozpočet projektu.

1 Představení tématu

V roce 2021 se v České republice nacházelo 35 až 62 tisíc domácností v bytové nouzi, v nichž vyrůstalo 20 až 51 tisíc dětí do 18 let. Počet domácností ohrožených ztrátou bydlení se pohyboval v rozmezí 130 až 190 tisíc domácností. Dalších 300 až 350 tisíc domácností vynakládalo na bydlení více než 40 % svých příjmů (Klusáček a kol., 2021, s. 8). Počet domácností v bytové nouzi, ve kterých vyrůstají děti do 18 let je nezanedbatelný. Způsob, jak má vypadat poskytovaná podpora při reintegraci lidí bez domova zpět do standardního bydlení je jednou ze současných otázek praxe sociální práce s lidmi bez domova (Černá, 2019, s. 11).

1.1 Rodina a bydlení

Rodina vždy byla a bude součástí naší civilizace. Definice rodiny se od jednotlivých autorů odlišují. V užším pojetí lze za rodinu považovat soužití muže, ženy a jejich dětí, jedná se tedy o manželské páry s dětmi. Toto pojetí rodiny není ale obecně platné a nelze jej považovat za výlučnou formu dnešní rodiny. Za rodinu se považují i neúplné rodiny, nesezdaná soužití neboli kohabítace a náhradní rodiny (Mertl a kol., 2023). Jandourek (2009, s. 115–116) definuje rodinu jako formu dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnují přinejmenším rodiče a děti. Vše ostatní je již podmíněně sociokulturně, kdy jedním ze znaků může být společné bydlení. Také dle Matouška (2003, s. 11) je jedním ze znaků rodiny společné bydlení, jinými slovy rodina vytváří domov.

Bydlení je jednou z nejdůležitějších a nezbytných potřeb člověka, které má velký význam a nenahraditelnou roli v jeho životě. Pokud potřeba bydlení není uspokojena na přijatelné úrovni, tak to má zásadní důsledky na kvalitu života člověka (Poláková a kol., 2006, s. 7). Stabilita a soukromí domova jsou podstatnými podmínkami pro výchovu dětí a pro budování intimních pout mezi partnery (Matoušek, 2003, s. 11). Výchova dětí je jednou z funkcí rodiny. Další důležité a nezastupitelné funkce, které rodina plní jsou biologicko-reprodukční, ochranná, socializační a ekonomická. Ochranná funkce představuje vytvoření zázemí a útočiště, díky kterému mají členové rodiny pocit bezpečí a jistoty. Prostředí rodiny by mělo být emocionálně harmonické, bez projevů násilí a hrubosti. Bezpečný domov je nezbytný pro správný duševní rozvoj dětí. Ochrannou funkci lze také chápat v kontextu naplňování základních lidských potřeb členů rodiny (Mertl a kol., 2023). Pro účely mé závěrečné práce budu za rodinu považovat domácnost, ve které žije alespoň jeden rodič a alespoň jedno dítě do 18 let.

1.2 Bezdomovectví

Pokud hovoříme o bezdomovectví, tak hovoříme o lidech v bytové nouzi (Platforma pro sociální bydlení, 2018a, [online]). Bezdomovectví je spojeno s nenaplněnou potřebou přiměřeného bydlení. Bezdomovectví lze definovat jako extrémní projev sociální nerovnosti, za jehož vznikem stojí kombinace nepříznivé sociální situace jedince a jeho nedostatečných sociálních kompetencí (Matoušek a kol., 2013, s. 338). Kliment a Dočekal (2016, s. 19) také chápou pojem bezdomovectví jako projev sociální nerovnosti. Dle autorů některé osoby nemají odpovídající bydlení s ohledem na jeho kvalitu nebo je jim bydlení zcela odepřeno. MPSV (2013, s. 1) v Konceptu prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 o bezdomovectví píše jako o závažné formě sociálního vyloučení.

1.2.1 Typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení

Aby mohla být problematika bezdomovectví účinně řešena, je potřeba porozumět problematice bezdomovectví a pojmenovat jednotlivé kategorie bezdomovectví (Hradecký a kol., 2007, s. 7).

Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci FEANTSA vydala v roce 2005 Evropskou typologii bezdomovectví a vyloučení z bydlení neboli ETHOS. Typologie chápe pojem domov ve třech oblastech. Fyzickou oblastí je myšleno mít přiměřené bydlení, které může osoba a její rodina výlučně užívat. Sociální oblast představuje soukromí a možnost udržovat sociální vztahy. Mít právní důvod k užívání reprezentuje právní oblast. Absence těchto oblastí může vést k bezdomovectví. Typologie kategorizuje bezdomovectví a vyloučení z bydlení podle životní situace nebo situace v bydlení. Bezdomovectví lze tedy rozdělit do 4 koncepčních kategorií – bez střechy, bez bytu, nejisté bydlení a nevyhovující bydlení (FEANTSA, 2005, [online]).

Do kategorie **bez střechy** řadíme osoby, které přežívají venku, popřípadě využívají noclehárny. Kategorii **bez bytu** reprezentují osoby, které bydlí na ubytovnách, v azylových domech a také sem řadíme osoby před opuštěním instituce (věznice, zdravotnická zařízení apod.). Do **nejistého bydlení** řadíme osoby, které přechodně bydlí u svých příbuzných nebo přátel, hrozí jim vystěhování anebo také osoby ohrožené domácím násilím. Za **nevyhovující bydlení** považujeme bydlení v přelidněném nebo nevhodném bydlení a také osoby, které žijí v provizorních a neobvyklých stavbách, jako jsou maringotky, zahradní chatky apod. Tyto koncepční kategorie se dále dělí do 13 operačních kategorií (FEANTSA, 2005, [online]).

Hradecký a kol. (2007) tyto 4 koncepční kategorie dále rozdělil do národních subkategorií a tím vznikla národní typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení, která se nyní v České republice využívá k definici lidí bez domova. Poprvé byla typologie ETHOS použita v Koncepci prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 (MPSV, 2013).

1.2.2 Příčiny a dopady bezdomovectví

Bezdomovectví je komplexní problém a příčiny bezdomovectví jsou různé a vzájemně provázané. Ztráta domova je výsledkem řady faktorů. Tyto faktory lze obecně rozdělit na příčiny vnější (strukturální) a vnitřní (individuální) (Průdková a Novotný, 2008, s. 15). Zda jsou za hlavní příčiny bezdomovectví považovány strukturální nebo individuální faktory se v čase mění, faktory mají dynamický charakter. Na strukturální příčiny mají vliv ekonomické cykly a zákony v daném státě, které se promítají do sociálně-politických opatření. Strukturální příčiny bezdomovectví tak mohou mít své kořeny ve vzdělávacím systému, dostupnosti bydlení, situaci na trhu s byty, zabezpečením v chudobě, diskriminaci apod. Individuální příčiny představují faktory na straně jedince. Tyto faktory lze dále rozdělit na faktory materiální, vztahové, osobní a institucionální. Do individuálních příčin bezdomovectví tak lze zařadit ztrátu zaměstnání, prekérní zaměstnání, dluhy, ztrátu bydlení, ztrátu partnera, rozchod, somatické a psychické nemoci nebo závislosti na návykových látkách (Kliment a Dočekal, 2016, s. 37–42).

Bezdomovectví a bytová nouze má negativní dopady nejen na konkrétní jedince, ale také na celou společnost. Jedná se o negativní vliv na fyzické i psychické zdraví, rodinný život a soukromí lidí (MMR, 2024a, s. 7–8). Rodiny s dětmi tvoří specifickou skupinu osob, protože dopady bytové nouze na rodiny s dětmi mohou být rozsáhlejší. Vyrůstání v bytové nouzi může děti ovlivňovat po zbytek jejich života a výrazně ovlivňovat i jejich celoživotní uplatnění. Tím se zvyšuje tlak na dospělé členy a také psychická zátěž rodičů, která se pak může projevit duševním onemocněním. U dětí má bytová nouze negativní vliv na jejich vzdělávání, ale také způsobuje častější umístění dětí do náhradní péče. Bytová nouze má také vliv na využívání zdravotních služeb, kvalitu života, recidivu vězňů, domácí násilí, kriminalitu, nezaměstnanost a také kvalitu veřejných prostor (Zapletalová a kol., 2021, s. 8).

1.3 Sociální bydlení

Domácnostem, které si nedokážou zajistit standardní bydlení z vlastních zdrojů lze pomoci poskytnutím sociálního bydlení (Hladká, Rennerová a Almani Tůmová, 2018, s. 2). Dle Krebs (2015, [online]) je klíčovým aspektem vedoucím k reintegraci lidí bez domova právě poskytnutí standardního bydlení. Aby se problém bezdomovectví ve značné míře vyřešil je nezbytné zajistit dostatečné množství kvalitních, nesegregovaných a finančně dostupných bytů a také poskytnout návazné služby. Autoři Lux a Mikeszová (2013, s. 41) považují nedostupnost bydlení jako jednu z hlavních bariér reintegrace lidí bez domova zpět do společnosti. Za reintegraci z hlediska bydlení považují nalezení a udržení si dlouhodobého bydlení mimo sociálně vyloučené lokality.

Pojem sociální bydlení není v České republice ani v zahraničí jednotně vymezen. I přes absenci jednotné definice se většina členských států EU shoduje na základních aspektech sociálního bydlení. Dle členských států EU je smyslem sociálního bydlení obecný zájem a za účel považují zvýšení nabídky cenově dostupného sociálního bydlení správou nebo nákupem sociálního bydlení. Třetím aspektem je definování cílových skupin na základě sociálně-ekonomického statusu nebo na základě přítomnosti rizikových faktorů. Samotný pojem sociální bydlení se také v jednotlivých zemích EU odlišuje, například Rakousko využívá pojem „bydlení s omezeným ziskem“ a „lidové bydlení“, zatímco Německo využívá pojem „podpora bydlení“ (Hladká, Rennerová a Almani Tůmová, 2018, s. 9–10).

Krebs (2015, [online]) vymezuje sociální bydlení jako nájemní byty, které současně splňují 3 kritéria. Jedná se o nájemní byty, které jsou provozovány nebo pořízeny s využitím veřejných prostředků. Nájemné v bytech je regulované, kdy nájemné je nižší než na tržní úrovni. Dále jsou byty přidělovány na základě sociálních kritérií, nikoli na bázi tržních mechanismů. Koncepce sociálního bydlení ČR 2015–2025 (MPSV, 2015a, s. 148) definuje sociální bydlení následovně: „*Jedná se o službu ve veřejném zájmu, kterou poskytuje stát potřebným občanům na základě právní úpravy a soustavy nástrojů bytové a sociální politiky. Tuto veřejnou službu stát realizuje prostřednictvím obce.*“. Sociální bydlení tak stojí na třech nepostradatelných pilířích, kterými jsou bydlení ve standardních zkolaudovaných bytech, sociální práce a systém sociálních dávek (MPSV, 2021, s. 6)

V České republice je sociální bydlení poskytováno osobám v bytové nouzi dle již zmíněné typologie ETHOS a také osobám, které na bydlení vynakládají nepřiměřenou část svých příjmů (více než 40 % disponibilních příjmů) a nejsou schopny tuto situaci v oblasti bydlení samy řešit.

Sociální bydlení by mělo splňovat 9 základních principů. Konkrétně se jedná o princip solidarity, potřeby, bydlení v bytě, nediskriminace, individuální a diferencovaný přístup, nesegregace, posilování kompetencí, prevence a subsidiarity. Jednou z forem sociálního bydlení je sociální byt, kdy se jedná o standardní zkolaudovaný byt mimo sociálně vyloučenou lokalitu. Součástí poskytnutí bydlení je i podpora formou sociální práce. Intenzita a frekvence poskytnuté sociální práce závisí na individuálních potřebách jednotlivých domácností, která se vyhodnocuje společně s klientem na základě posouzení životní situace. Naopak dostupným bytem se rozumí sociální bydlení bez podpory sociální práce. Tuto formu sociálního bydlení lze chápat širěji a je tedy určena pro větší skupiny obyvatel a tím se mohou lišit podmínky pro jeho poskytování. Třetí formou je krizové bydlení nebo ubytování, které slouží jako rychlý nástroj pomoci. Jedná se buď o azylový dům nebo speciálně vyčleněné byty, které podléhají zrychlenému postupu při schvalování nájemní smlouvy. Toto ubytování je krátkodobé, nejčastěji je poskytované po dobu jednoho roku (MPSV, 2023, [online]).

V české i zahraniční literatuře se nejčastěji můžeme setkat se dvěma základními přístupy podporovaného bydlení pro lidi bez domova, které se využívají při reintegraci lidí bez domova zpět do společnosti, jde o přístup Housing Ready a Housing First (Černá, 2019, s. 31).

1.4 Housing Ready

Prvním přístupem je Housing Ready neboli prostupné bydlení. Jedná se o vícestupňové bydlení, které je založeno na přesvědčení, že některé osoby je potřeba na samostatné bydlení připravit. Osoby prostupují jednotlivými stupni bydlení na základě splnění kritérií, které prověřují jejich kompetence vztahující se k bydlení (MPSV, 2021, s. 12–13).

Model prostupného bydlení je založen na třech stupních. První stupeň představuje krizové bydlení, do kterého řadíme především azylové bydlení. Po získání určitých kompetencí osoba nebo domácnost prostupuje do tzv. tréninkového bydlení s terénní sociální službou. Tento typ bydlení je také určen pro osoby, které bydlí v komerčních ubytovnách. Klient musí aktivně spolupracovat s terénním sociálním pracovníkem, například aktivně hledat zaměstnání, mít nulový dluh na nájemném (případně dluh splácet) apod. Poslední stupeň v modelu prostupného bydlení představuje standardní nájemní bydlení, kdy domácnosti mají již dostatečné kompetence k udržení si samostatného bydlení (Lux, Mikeszová a Sunega, 2010). Klíčovými aktéry prostupného bydlení jsou nejen obce ale i poskytovatelé sociálních služeb, kteří poskytují sociální služby. Důraz je zde kladen na individuální přístup, zásluhovost

a motivaci. Zásluhovost je aspektem, který je v tomto přístupu nejvíce kritizován. Naopak krizové bydlení je nástroj, který dokáže rychle reagovat na bytovou nouzi, avšak často chybí návazné dlouhodobé bydlení (MPSV, 2021, s. 12–13).

V České republice tento přístup k řešení bytové nouze převládal od 90. let 20. století (MPSV, 2021, s. 13). Systém prostupného bydlení je ale v ukončování bezdomovectví neefektivní, kdy pouze dva uživatelé z deseti se dostanou do samostatného nájemního bydlení. Neefektivní je především u lidí v bytové nouzi s komplexními potřebami (Kocman a Klepal, 2016, s. 11).

1.5 Housing First

Druhým přístupem je Housing First neboli bydlení především. Jedná se o inovativní způsob řešení problematiky bezdomovectví u lidí, kteří potřebují intenzivní sociální podporu, aby mohli být reintegrovaní zpět do společnosti. Tento přístup vyvinul Dr. Sam Tsemberis v New Yorku a nyní je využíván i v mnoha zemích napříč Evropou. Přístup je založen na myšlence, že každý má právo na bydlení. Jako první je tedy poskytnuto bydlení ve standardním, nesegregovaném bytě bez předchozích podmínek a současně je poskytnuta podpora, dokud ji klient potřebuje (MPSV, 2020, s. 4). Standardní bydlení je zde chápáno jako východisko, nikoliv jako cíl na rozdíl od přístupu Housing Ready (Pleace, 2017, s. 19).

Tento přístup k řešení problematiky bezdomovectví v České republice odstartoval v roce 2016 pilotním projektem Rapid Re-Housing v Brně ve spolupráci Magistrátu města Brna a nevládní neziskové organizace IQ Roma Servis (MPSV, 2020, str. 8). Tento přístup k řešení bezdomovectví byl poté podpořen v roce 2018 MPSV prostřednictvím dotační výzvy č. 108 Podpora programu Housing First (bydlení především) z Operačního programu Zaměstnanost. Další dotační výzva byla spuštěna v roce 2022 v Operačním programu Zaměstnanost plus. Úspěšnost projektů Housing First v České republice představuje 86 % a toto procento úspěšnosti je srovnatelné s projekty v zahraničí (MPSV, 2022, [online]).

1.5.1 Principy Housing First

Projekt Housing First by měl dodržovat několik principů. Evropská příručka bydlení především popisuje osm základních principů Housing First (Pleace, 2017, s. 35). Tyto principy jsou také popsány v Metodice Housing First, kterou vydalo MPSV (2020, s. 12) pro účely dotačních výzev, ale jsou obecně uplatitelné a praxí ověřené.

Prvním principem je **bydlení jako právo**. Přístup Housing First chápe bydlení jako lidské právo, které je potřeba respektovat a naplňovat a také jako lidskou potřebu, bez které nemůže člověk vést důstojný a plnohodnotný život (MPSV, 2020, s. 12–13). V tomto přístupu si osoby bez domova bydlení nemusí zasloužit nebo v zajištěném bydlení setrávat. Bydlení je poskytnuto v prvním kroku, bez očekávání, že se osoba bude určitým způsobem chovat, například že bude abstinovat nebo bude podstupovat léčbu (Pleace, 2017, s. 36).

Princip **možnost volby a kontroly** pro uživatele služeb znamená, že lidem bude nasloucháno, jejich názory budou respektovány a budou podporovány jejich silné stránky. Je tedy důležité, aby klienti dostali možnost rozhodovat o svých potřebách a způsobu jejich naplnění. Tyto potřeby budou naplněny jen za předpokladu, že podpora bude flexibilní a přizpůsobivá (Pleace, 2017, s. 37). Je zde tedy kladen důraz na respekt k autonomii klienta, díky kterému může být mezi sociálním pracovníkem a klientem vytvořen důvěrný vztah umožňující zotavení (MPSV, 2020, s. 13–14).

Třetím principem je **oddělení bydlení a podpory**, kdy bydlení v programu Housing First není podmíněno plněním plánu podpory, léčbou apod. Musí být pouze dodržována podmínka každotýdenní návštěvy sociálního pracovníka v domácnosti při vstupu klienta do projektu. Účastník projektu může podporu formou sociální práce kdykoliv ukončit, pokud bude plnit povinnosti, které mu plynou z nájemní smlouvy a neohrozí to jeho stabilitu a udržitelnost bydlení (MPSV, 2020, s. 14).

Další z principů programu Housing First je zaměření na **zotavení** neboli recovery. Tento princip zde není chápán v medicínském smyslu, ale zaměřuje se na celkovou životní spokojenost neboli well-being (Pleace, 2017, s. 39–40). Důraz je zde kladen nejen na fyzické a duševní zdraví, ale i na vztahy klienta, smysluplné trávení volného času a také na zapojení do komunity a společenského dění. Sociální pracovník se zaměřuje na silné stránky klienta a na budování jeho sebedůvěry ve vlastní schopnost svou životní situaci zlepšit. Možností, jak podpořit zotavení klienta, je také zapojení peer-pracovníků, kteří mají zkušenost s bezdomovectvím. Tito vyškolení pracovníci mohou dodávat klientům naději, že je změna v jejich životě možná (MPSV, 2020, s. 15).

Další z principů, který se v Housing First uplatňuje je **harm reduction** neboli snižování rizik. Tento přístup se používá ve službách pro lidi se závislostí na alkoholu či drogách, kdy cílem není nutně eliminace konzumace návykových látek, ale snižování rizik užívání (MPSV, 2020, s. 15). Ukončování užívání drog nebo alkoholu je komplexním procesem, a proto jsou služby vyžadující abstinenci nebo detoxikaci pro většinu lidí bez domova

nevhodné. Tento princip má zde důležitou roli a pokud by v tomto přístupu nebyl uplatňován osoby by si přidělené bydlení nemohly udržet (Pleace, 2017, s. 41).

Aktivní zapojení bez donucení klade důraz na zapojení klientů do služby pozitivním způsobem (Pleace, 2017, s. 41–42). Sociální práce by měla plnit podpůrnou roli, nikoliv kontrolní. Způsob práce je asertivní, ale ne vynucovací či agresivní. Sociální pracovník tedy nemůže klientům vyhrožovat sankcemi. Klientům by měla být poskytována podpora i v případě, kdy sociální pracovník považuje chování klienta za nevhodné (MPSV, 2020, s. 16).

Důležitým principem je také **flexibilní podpora** tak dlouho, jak bude klient potřebovat. Míra podpory je závislá na potřebách daného klienta a trvá tak dlouho, jak klient sám potřebuje. Tato podpora je poskytována i v případě, kdy klient o bydlení přijde. Pracovník programu Housing First zůstává s klientem v kontaktu a snaží se mu i na dále zajistit právo na bydlení (Pleace, 2017, s. 43).

Posledním principem, který Pleace (2017, s. 42–43) zmiňuje v Evropské příručce bydlení především je **individuální plánování**. Cílem Housing First je návrat klientů do normálního života, kdy si klient sám určuje svoji vlastní cestu a tím i služby, které mu budou vyhovovat. Individuální plánování se tedy zaměřuje na oblasti života, které si klient sám stanoví jako své priority. Individuální plánování tedy zahrnuje různé druhy podpory. Může se jednat o praktické dovednosti, jako vaření, dále dluhové a finanční poradenství, navazování a obnovování vztahů, vzdělávání nebo také pracovník motivuje klienta k nastoupení na léčbu apod. (Pleace, 2017, s. 42–43).

2 Propojení s teoriemi sociální práce + etické hledisko

Navrátil (2001, s. 11–13) se při vymezení sociální práce opírá o koncept sociálního fungování. Tento koncept vychází z představy, že lidé a prostředí jsou v neustálé interakci, kdy prostředí klade na člověka určité požadavky a člověk na ně musí reagovat. Mezi požadavky a prostředím musí být rovnováha. Pokud člověk tyto požadavky okolí nezvládá, poskytuje pomoc sociální pracovník. Příčiny nezvládnutí mohou být na straně člověka i na straně prostředí. Sociální pracovník pak hledá odpověď na otázku, které konkrétní faktory (bariéry a předpoklady) sociálního fungování mají vliv na život určitého klienta nebo určitou skupinu klientů.

Během 20. století se vyvinuly tři odlišné přístupy v chápání konceptu sociálního fungování, které Payne nazval jako tzv. malá paradigmata. Zvolené paradigma poté určuje, kterých faktorů si sociální pracovník bude všimnout. Jednotlivá paradigmata se odlišují nejen filozofickými východisky, ale i praktickými důsledky. Jedná se o reformní, poradenské a terapeutické paradigma (Navrátil, 2001, s. 12–14).

Reformní paradigma usiluje o reformu společenského prostředí. Vizí reformního paradigmatu je pak společenská rovnost v různých dimenzích společenského života. Zastánci tohoto přístupu věří, že podpora spolupráce a solidarity uvnitř určité společenské skupiny může pomoci utlačeným lidem získat kontrolu nad svými životy. Pokud budou nerovné společenské podmínky, tak nelze osobního nebo sociálního rozvoje dosáhnout, jak se o to snaží poradenské a terapeutické paradigma (Matoušek a kol., 2012, s. 187–188).

Terapeutická pomoc, označována jako **terapeutické paradigma**, má za cíl zabezpečit rodině psychosociální pohodu prostřednictvím terapeutické intervence. Duševní zdraví a pohoda člověka je zde považována za hlavní faktor sociálního fungování (Matoušek a kol., 2012, str. 187–189).

Poradenské paradigma neboli sociálně-právní pomoc vychází z teze, že sociální fungování závisí na schopnosti zvládat problémy a na přístupu k odpovídajícím službám a informacím. Klientům jsou tedy poskytovány informace, poradenství, zpřístupňovány zdroje nebo mediace (Matoušek a kol., 2012, s. 187–189).

Přístup Housing First lze zařadit do reformního paradigmatu, protože se nezaměřuje pouze na individuální pomoc rodinám v bytové nouzi, ale usiluje i o změnu na systémové úrovni.

2.1 Sociálně-ekologická perspektiva

Do reformního paradigmatu můžeme zařadit sociálně-ekologickou perspektivu, protože se nezaměřuje pouze na změnu jednotlivce, ale i jeho prostředí. Dle Janebové (2014, s. 100) sociálně-ekologická perspektiva slouží „*k porozumění vztahu mezi lidmi a jejich sociálním prostředím a zároveň nabízí nástroje k řešení případných problémových interakcí*“. Sociální pracovník v projektu Housing First může při své práci vycházet ze sociálně-ekologické perspektivy.

Sociálně-ekologickou perspektivu jako model sociální práce prosadil v 70. letech 20. století Carel Germain. Vznikla jako kritika na dosavadní sociální práci, která se zaměřovala pouze na intrapsychické procesy jednotlivce, popřípadě na rodinné interpersonální procesy, a nezaměřovala se na vliv sociálního prostředí. Sociálně-ekologická perspektiva používá pojem „člověk v prostředí“, který zdůrazňuje propojenost mezi lidmi a prostředím. Soustředí se tedy na člověka, na jeho prostředí a jejich vzájemný vztah (Navrátil, 2021, s. 151–152).

Sociální práce se v této perspektivě opírá o již zmíněný koncept sociálního fungování lidí v jejich prostředí. Intervence sociálního pracovníka se zaměřují na obnovu klientova sociálního fungování a zároveň také na reformu sociálních podmínek. Na sociální fungování jedince by mělo být nahlíženo v kontextu širších sociálních struktur, protože příčina problému i jeho řešení může být na strukturální úrovni, nikoliv na úrovni jedince (Janebová, 2014, s. 107–111). Sociální práce v přístupu Housing Ready se zaměřovala pouze na pomoc jednotlivci, aby získal kompetence k nalezení a udržení si bydlení, ale nezaměřovala se na strukturální příčiny problému, jako je nedostupnost bydlení či diskriminace na trhu s byty. Cílem sociální práce je tedy nejen podpora růstu, rozvoje a posilování adaptivní kapacity lidí, ale i odstraňování bariér v prostředí a zlepšování schopnosti prostředí odpovídat na potřeby lidí (Navrátil, 2001, str. 159).

Sociálně-ekologická perspektiva čerpá ze dvou teoretických východisek, z obecné teorie systémů a ekologie, které nyní níže popíšu.

2.1.1 Obecné systémové teorie

Jedním z teoretických východisek sociálně-ekologické perspektivy jsou obecné systémové teorie, které slouží jako pomůcka k poznání sociální reality. Systémová teorie kategorizuje systémy obklopující klienty, které mohou sociálnímu pracovníkovi pomoci zorientovat

se v příběhu klienta, v jeho sociálních sítích a strukturách. Tím se zachová komplexní přístup sociální práce (Janebová, 2014, s. 100–101).

Systémy, ve kterých lidé fungují lze rozdělit do tří úrovní, mikrosystém, mezosystém a makrosystém. Mikrosystém zahrnuje jedince s kompetencemi, rolemi a interpersonálními vztahy v malých neformálních skupinách. V rámci mého tématu lze za mikrosystém také považovat rodinu. Mezosystém zahrnuje širší prostředí, jako jsou školy, zaměstnání nebo sousedství, na kterých daná rodina participuje. Makrosystém pak představuje prostředí, která nejsou přímo spojená s danou rodinou, ale ovlivňují její život. Můžeme sem zařadit zákony, sociální politiku nebo kulturu a její hodnoty (Janebová, 2014, str. 101–102).

Systémové teorie vychází z předpokladu, že mezi výše zmíněnými jednotlivými systémy probíhají „transakce“, jinými slovy na sebe jednotlivé systémy vzájemně působí a vyměňují si zdroje. Jednotlivé transakce zahrnují zdroje dostupné uvnitř systémů a jejich prostředí, které jsou vysílány do jiného systému či prostředí (vstupy), přijímající systém obdrží vyslanou informaci (zpracování), na kterou daný přijímající systém reaguje (výstupy) a poté vysílající systém na obdržené výstupy reaguje (zpětná vazba). Sociální pracovník na základě konceptu výměny informací mezi jednotlivými systémy může posoudit interakce mezi klientem a jeho prostředím. V přístupu Housing First lze využít například při posuzování sousedských stížností. Na základě tohoto posouzení sociální pracovník zjišťuje, na jakých úrovních transakce vzniká problém a na základě tohoto zjištění volí na jaké úrovni bude intervenovat (Janebová, 2014, s. 102–104).

2.1.2 Ekologie

Ekologie zkoumá vztah mezi živými organismy, jejich prostředím a také schopnost jejich vzájemné adaptace. Předmětem ekologie je tedy adaptace organismů na prostředí. Toto lze aplikovat i v sociální práci, která se zabývá adaptací lidí na jejich sociální prostředí. Pojem adaptace je v současné době nahrazován pojmem resilience. Tento pojem zdůrazňuje nejen adaptaci člověka na prostředí, ale i schopnost prostředí se přizpůsobit lidem. Sociální práce se tedy zaměřuje na silné stránky člověka a prostředí, které povedou k fungujícím interakcím mezi lidmi a jejich prostředím (Janebová, 2014, s. 104–107). Zaměření na silné stránky je také v souladu s principy Housing First (Pleace, 2017, s. 37).

2.2 Etické hledisko

Etika sociální práce představuje soubor mravních zásad, které by měl sociální pracovník dodržovat (Matoušek, 2008, s. 55–56). V České republice jsou tyto zásady formulovány v Etickém kodexu, který vydala Společnost sociálních pracovníků ČR v roce 2006. Sociální pracovník by se také měl řídit Etickým kodexem Mezinárodní federace sociálních pracovníků (IFSW, 2018). Oba zmíněné etické kodexy zmiňují prosazování lidských práv jako jeden z principů a zásad sociální práce. Přístup Housing First také vychází z přesvědčení, že bydlení je základní lidské právo, na rozdíl od přístupu Housing Ready, který je založen na principu zásluhovosti. Dalším nezbytný etický princip, který se pojí s mým tématem je respektování práva na sebeurčení. Tento princip je nezbytné uplatňovat nejen při individuálním plánování, kdy pracovník respektuje rozhodnutí klienta a nerozhoduje za něj, které služby bude využívat.

V etice je třeba rozlišovat pojem problém a dilema. Etické problémy nastávají v situaci, kdy pracovník ví, jak má rozhodnout, ale s tímto rozhodnutím není vnitřně ztotožněn. Na rozdíl etické dilema nastává v situaci, kdy pracovník stojí před dvěma nebo více možnostmi, které představují konflikt morálních principů a není jasné, které rozhodnutí je přijatelnější (Matoušek, 2013, s. 24). Sociální pracovník v přístupu Housing First se může setkat s dilematem, zda rodině kontrolovat finance, aby byla schopna zaplatit nájem a další nezbytné výdaje nebo nikoliv. Zde se dostávají do konfliktu dva protichůdné aspekty sociální práce, pomoc a kontrola. Dle Etického kodexu sociálního pracovníka ČR (SSP ČR, 2006) by si sociální pracovník měl vyjasnit etické důsledky kontrolní role a do jaké míry je kontrolní role přijatelná z hlediska základních hodnot sociální práce.

3 Propojení s metodami a technikami sociální práce

Role sociálního pracovníka v Housing First spočívá v poskytování podpory rodinám při zabydlování a po zabydlení. Podpora je cílena nejen na udržení si bydlení, ale i zdraví, životní spokojenost a také na sociální integraci (Pleace, 2017, s. 49–57). Oblasti a formy pomoci se pak odvíjí od konkrétních potřeb jednotlivých domácností.

V přístupu Housing First je podpora poskytována multidisciplinárním týmem nebo formou intenzivního case managementu. Sociální pracovník je tedy součástí multidisciplinárního týmu nebo může zastávat roli case managera. V projektech, kde je využíván intenzivní case management, sociální pracovník poskytuje přímou podporu rodinám a dále zprostředkovává přístup k dalším potřebným službám v oblasti zdravotní péče, sociálního zabezpečení apod. (Pleace, 2017, s. 51). Sociální práce by také měla vycházet z již zmíněných principů Housing First, jako je zotavení, harm reduction apod.

Během své práce může sociální pracovník využívat různé metody a techniky sociální práce, jako jsou rodinné konference, motivační rozhovory nebo krizová intervence.

3.1 Rodinná konference

Jedním z nástrojů, který lze v projektu Housing First využít jsou rodinné konference. Tento přístup k řešení problémů rodiny vznikl na Novém Zélandu a poté se šířil po celém světě (Matoušek a kol., 2013, s. 305). MPSV (2015b, s. 9) definuje rodinnou konferenci jako „*setkání rodiny a dalších osob okolo rodiny (příbuzní, sousedé, přátelé, zástupci komunity atd.) s cílem společně najít řešení problému v rodině tak, aby bylo zajištěno bezpečí dítěte a posílily se kompetence samotných členů rodiny*“. Dle Matouška a kol. (2013, s. 305) nejde jen o metodu sociální práce, ale o přístup, který podporuje kompetence občanů řešit své problémy vlastními silami. Rodinné konference vychází z přesvědčení, že každý má právo na svou nezávislost, která sebou nese zodpovědnost. Rodina si poté při hledání řešení a realizaci tohoto řešení zachová rozhodovací pravomoc. Tím pak dochází ke zplnomocňování rodiny, nukleární i širší (MPSV, 2015b, s. 9). Rodinnou konferenci lze využít v případech, kdy je dítě v rodině ohroženo nebo se v rodině vyskytují problémy, které mají na dítě negativní vliv a zároveň je rodina ochotná na řešení těchto problémů pracovat (MPSV, 2015b, s. 21).

Sociální pracovník pracující s rodinou zastává roli zadavatele či svolavatele rodinné konference, kdy navrhuje rodině uspořádání rodinné konference a motivuje ji k účasti.

Klíčovým aktérem je koordinátor, který je nezávislý a neutrální v celém procesu. Koordinátor vyhledává další členy rodiny a další důležité osoby (přátele, sousedy apod.) dle jejich přání a připravuje celou rodinnou konferenci. Dalšími nezbytnými účastníky konference jsou také odborníci, kteří s rodinou pracují, jako je učitel, odborník na závislosti apod. (Klečková a kol., 2019, s. 58).

3.2 Motivační rozhovory

Jednu z metod, kterou může sociální pracovník využít při své práci s rodinou jsou motivační rozhovory. Jedná se o komunikační přístup, který je zaměřený na hledání a rozvíjení vnitřní motivace klienta ke změně chování. Vychází z přesvědčení, že dlouhodobá a skutečná změna chování je založena na změně vnitřního nastavení (vnitřní motivaci), nikoli na vnějším přizpůsobení požadavkům a tlaku okolí (vnější motivaci). Motivační rozhovory vychází v podstatě z humanistického přístupu a jsou založeny na úctě a respektu k základní hodnotě člověka a jeho autonomii. Věří, že jedinec je schopen růst a rozvíjet se pozitivním směrem. Staví na principech přístupu zaměřeného na klienta, jehož představitelem je C. R. Rogers. Motivační rozhovory slouží k navázání vztahu mezi pracovníkem a rodinou, k upevňování motivace ke změně a také k efektivnímu plánování potřebných kroků (Soukup, 2020, s. 15–17).

3.2.1 Principy motivačních rozhovorů

Motivační rozhovory vychází z několika principů, kterými by se pracovník měl řídit. Prvním principem je empatický vhled, kdy pracovník klienta pozorně poslouchá a snaží se porozumět jeho sdělení. Tím dává najevo zájem, vytváří vztah a snaží se porozumět ambivalenci klienta (prožitkům klienta při rozhodování). Pracovník se snaží pomoci klientovi uvědomit si jeho rozpory mezi jeho životními hodnotami a jeho aktuálním chováním. Klient sám sebe konfrontuje a tím rozvíjí tyto rozpory, což zvyšuje subjektivní důležitost změny. Cílem pracovníka je také podporovat důvěru klienta ve vlastní schopnosti. Pracovník pomáhá rodině uvědomit si jejich předchozí úspěchy, hledat vhodné způsoby ke změně, využívat podpory od okolí apod. Posledním neméně důležitým principem je snaha vyhnout se napravovacímu reflexu. Pokud se pracovník vyhne napravovacímu reflexu, tak klient nebude mít potřebu se obhajovat a tím se zvyšuje pravděpodobnost změny (Soukup, 2020, s. 28–29).

3.3 Krizová intervence

Domácnosti se při zabydlování i po zabydlení mohou ocitnout v krizové situaci a sociální pracovník by měl na tyto situace rychle a efektivně reagovat pomocí krizové intervence. Krizová intervence je specializovaná pomoc, která se poskytuje osobám v krizi (Matoušek a kol., 2013, s. 145). Pokud jedinci (rodině) nastane určitá spouštěcí událost, kterou vnímá jako ohrožující a obvyklé způsoby jejího zvládnutí selhávají, nastane krize. Tato spouštěcí událost může být očekávaná i neočekávaná. Krizová intervence představuje poskytnutí emocionální podpory a pocitu bezpečí, pomoc s konkrétními záležitostmi a redukci úzkosti a strachu. Tato podpora, pomoc a péče se dostává osobě v krizi, kdy není schopna vlastního jednání a rozhodování. Jedním z cílů je podpořit využívání vnějších zdrojů pomoci, popřípadě zajistit jejich dostupnost. Cílem je nejen stabilizace, ale i naplánování dalších kroků pro zvládnutí krize (Špatenková a kol., 2017, s. 11–46).

4 Propojení tématu se sociální politikou

Pojem sociální politika není jednoznačně definován a její chápání se odlišuje. Mertl a kol. (2023) chápe sociální politiku jako „*soubor aktivit, které promyšleně (cílevědomě) směřují ke zlepšení základních životních podmínek obyvatelstva jako celku, resp. určitých skupin obyvatelstva, k zabezpečení a udržení sociální suverenity a sociálního bezpečí v rámci daných hospodářských a politických možností země*“. Sociální politika tak přispívá k rozvoji lidského a sociálního kapitálu (Mertl a kol., 2023). Na tvorbě sociální politiky se podílí subjekty prostřednictvím svých nástrojů, kterými uspokojují potřeby objektů sociální politiky neboli potřeby těch, pro které je sociální politika tvořena a rozvíjena (Tomeš, 2010, s. 101). V rámci mého tématu závěrečné práce lze za potřebu rodin s dětmi bez domova považovat získání standardního bydlení a udržení si tohoto bydlení. Za subjekty sociální politiky v této oblasti lze považovat stát, obce a nestátní neziskové organizace, které prostřednictvím svých nástrojů mohou potřebu bydlení zajistit a také poskytnout podporu formou sociální práce. V souvislosti se sociální politikou se často také hovoří o jednotlivých sférách nebo oblastech sociální politiky (Mertl a kol., 2023). Jedna z oblastí sociální politiky, která úzce souvisí s reintegrací rodin bez domova zpět do bydlení je bytová politika, a proto se na ni níže zaměřím.

4.1 Bytová politika

Jak jsem již zmiňovala v první kapitole, bydlení má zásadní vliv na kvalitu života každého jedince. Lze ho považovat za základní lidskou potřebu, která je spojena s uspokojováním fyziologických potřeb, ale i s potřebou bezpečí a jistoty. Bydlení nemá zásadní vliv pouze na jednotlivce, ale má velký význam i pro celou společnost. Pokud nebude potřeba bydlení uspokojena, může to vést k extrémním formám sociálních nerovností, posilování sociálního napětí, zvyšování sociálních patologických jevů a ohrožení politické stability (Mertl a kol., 2023). Tomeš (2011, s. 249) chápe absenci bydlení jako zdroj sociálního vyloučení a špatné či nepřiměřené bydlení považuje za znak relativní chudoby. Chudoba je vnímána jako nedostupnost zdrojů a služeb. Chudobu lze tedy konkrétně chápat jako nemajetnost, nedostatečný příjem, nedostatečné zdraví a vzdělání, nelidské podmínky práce a života, kam řadíme bydlení, společenství a prostředí. Předmětem sociální politiky je pak zpřístupnění těchto zdrojů a služeb. Nedostupnost bydlení lze tedy považovat za sociální událost spojenou s chudobou (Tomeš, 2010, s. 255).

Formulace bytové politiky s jasnými cíli a vymezení nástrojů k jejich naplnění je hlavní úlohou státu v oblasti bydlení. Stanovení konkrétních cílů státu v oblasti bydlení je ovlivněno různými faktory. Cíle jsou závislé na tom, jaký význam přisuzuje stát samotnému bydlení, na stavu bytového fondu v zemi, na stavu veřejných financí, na tradicích spojených s bydlením, na míře solidarity občanů, na politické reprezentaci apod. Přístup k řešení bydlení se tedy v jednotlivých zemích odlišuje (Mertl a kol., 2023). Dle Tomeše (2011, s. 254) cíle v oblasti bydlení zahrnují snahu: umožnit rychlou výstavbu, opravu a údržbu bytů, domů a domků; umožnit přiměřené bydlení nízkopříjmovým rodinám, zejména rodinám s dětmi; poskytnout lidem bez domova aspoň přístřeší.

Bytová politika v České republice prošla od roku 1989 velkou proměnou. Z původního neoliberálního přístupu, kdy převládalo přesvědčení, že si trh dokáže poradit sám bez zásahu státu, k postupnému posilování podpory bydlení. Směřování bytové politiky má stále v režii Ministerstvo pro místní rozvoj, které má snahu o koncepční přístup k oblasti bydlení. V oblasti bydlení se také angažuje Ministerstvo financí, které podporuje stavební spoření, Ministerstvo práce a sociálních věcí, které se zaměřuje na dávky v oblasti bydlení a další. Roztříštěnost kompetencí v bydlení vede k nedostatečné koordinaci a evaluaci nástrojů bytové politiky, kdy tento problém přetrvává již od počátku devadesátých let (Mertl a kol., 2023).

Důležitou roli v oblasti bydlení hrají také obce, protože jsou vlastníci části bytového fondu. Obce se tak mohou zaměřovat na podporu domácností, které si nedokážou bydlení zajistit sami, a to prostřednictvím sociálního bydlení. Záleží na každé obci, jak k sociálnímu bydlení bude přistupovat, stát do působnosti obce zasahovat nemůže. Mnoho obcí ale nedisponuje dostatečnými nástroji (byty či finančními prostředky), aby dokázali zajistit nezbytné sociální bydlení, protože řada obcí svůj bytový fond v minulosti zprivatizovala (Mertl a kol., 2023).

Směřování sociálního bydlení v České republice je vymezeno v Koncepci sociálního bydlení ČR 2015–2025, realizace sociálního bydlení ale záleží na konkrétní obci, a proto se sociální bydlení v různých obcích odlišuje (Mertl a kol., 2023).

4.2 Nástroje bytové politiky

Chápání pojmu přiměřeného bydlení a způsobu, jak ho dosáhnout se v jednotlivých zemích odlišuje. Na základě toho stát stanovuje své cíle v oblasti bytové politiky a taky nástroje, jak těchto cílů dosáhnout (Mertl a kol., 2023). Reintegrace lidí bez domova do bydlení je složitý proces, který se neobejde bez pomoci sociálních pracovníků. Pomoc v oblasti bytové politiky

je také důležitou podmínkou úspěšné reintegrace, protože bez pomoci v této oblasti není možná (Lux a Mikeszová, 2013).

Mertl a kol. (2023) dle Donnera rozděluje nástroje bytové politiky, kterými stát intervenuje na trhu s byty do čtyř oblastí: regulace, podpora výzkumu a poskytování informací, posilování konkurence, subvencování – finanční podpora bydlení.

Regulace v oblasti bydlení se týká především cen nájemního bydlení. Regulace cen nastává zpravidla v případě, kdy je nájemné na takové úrovni, kterou si domácnosti nemohou dovolit. Nejčastěji se stát uchyluje ke zmrazení výši nájemného nebo určuje způsob jeho stanovování. Tento typ intervence se začal používat v průběhu první a druhé světové války a nyní se už nepoužívá paušálně v celém sektoru, ale především právě v sociálním bydlení nebo pro vymezené skupiny obyvatel. Neregulují se jen ceny, ale i pravidla, jak mají vypadat jednotlivé byty či domy, jedná se o tzv. regulaci stavební činnosti. Tyto pravidla jsou stanovena, aby splňovala kritéria kvality, bezpečnosti a ochrany zdraví. Další regulací je administrativní přidělování bytů, které bylo typické v českém prostředí před rokem 1989. V současnosti systém přidělování bytů dle stanovených pravidel využívají obce nebo nestátní neziskové organizace při přidělování sociálních nebo krizových bytů pro vymezené skupiny obyvatel. Podle jakých pravidel se tyto byty budou přidělovat si určují sami vlastníci. Poptávka po těchto bytech převyšuje nabídku. Jedním z důvodů je proběhlá privatizace obecního bytového fondu a obce také nedisponují financemi na novou výstavbu bytového fondu (Mertl a kol., 2023).

Stát může ovlivňovat trh s byty i zprostředkovaně, a to prostřednictvím obcí či nestátních neziskových organizací. Stát tyto subjekty podporuje na trhu s byty nebo na obce deleguje určité pravomoci. Role obce může spočívat v poskytování obecních pozemků k výstavbě nových bytů a v nabídce bytů se sníženým nájemným ve srovnání s tržním nájemným. Tyto aktivity mohou vést k posílení nabídky a tím i ke snížení cen na trhu s byty. Tato situace je obvykle důsledkem fungování tržního mechanismu a konkurence na trhu (Mertl a kol., 2023).

Nejčastější způsob intervence státu v oblasti bydlení je **subvencování bydlení** neboli financování bydlení z veřejných zdrojů. V České republice je tato forma intervence státu zaměřena jak na stranu poptávky, tak i na stranu nabídky. Strana nabídky představuje podporu jednotlivých investorů, jako jsou developři, obce, domácnosti nebo jednotlivci. Cílem této podpory je snížení nákladů na výstavbu bytů a domů a tím snížení cen nabízených nemovitostí, aby si i středně a nízko příjmové skupiny mohly dovolit kvalitní bydlení za rozumnou cenu. Pro nízkopříjmové rodiny je zpravidla určeno sociální bydlení. V minulosti byla využívána zejména tato forma podpory, ale byla kritizována z důvodu nízké efektivnosti v zajištění

bydlení pro rodiny s nižšími příjmy. Tato kritika vedla k podpoře strany poptávky. Podpora strany poptávky je zaměřena na jednotlivce či domácnosti a nejčastěji představuje formu individuálních subvencí, které zohledňují konkrétní situaci jednotlivce nebo domácnosti. Tato forma pomoci je cílena především na ty, kteří to nejvíce potřebují. Cílem je snížení výdajů na bydlení nízkopříjmových domácnostem, aby si mohly dovolit kvalitní bydlení (Mertl a kol., 2023). Pokud tedy rodinám v bytové nouzi nedostačují finance k zaplacení nákladů spojených s bydlením, mohou využít pomoc prostřednictvím dávek na bydlení.

4.2.1 Dávky státní sociální podpory spojené s bydlením

Státní sociální podpora je druhým pilířem systému sociální ochrany v České republice. V tomto systému jsou řešeny sociální situace především rodin s dětmi, které jsou na základě společenského konsenzu uznány za zřetele hodné. Dávky systému státní sociální podpory jsou financovány z daní, tedy ze státního rozpočtu na základě celospolečenské solidarity a jsou vypláceny prostřednictvím Úřadu práce (Mertl a kol., 2023). Dávky jsou poskytovány dle Zákona č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře. Jednou z dávek je **příspěvek na bydlení**, prostřednictvím něhož stát přispívá na náklady na bydlení rodinám a jednotlivcům s nízkými příjmy (Mertl a kol., 2023). Nárok na příspěvek na bydlení má vlastník nebo nájemce bytu, který byt užívá za splnění dvou následujících podmínek. Náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu vlastníka, nebo nájemce bytu a společně posuzovaných osob a koeficientu 0,30 (v Praze 0,35) a současně součin rozhodného příjmu a koeficientu 0,30 není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení. Výše příspěvku na bydlení činí za kalendářní měsíc rozdíl mezi normativními náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,30 (V Praze 0,35). Pokud jsou náklady na bydlení nižší než normativní náklady na bydlení, tak se k výpočtu výše příspěvku použijí skutečné náklady na bydlení (Zákon č. 117/1995 Sb.).

4.2.2 Dávky sociální pomoci spojené s bydlením

Sociální pomoc je třetím pilířem systému sociální ochrany v České republice. V tomto systému se řeší sociální situace spojené se stavem hmotné a sociální nouze. Tato pomoc přichází v případě, kdy občan není schopen situace řešit sám nebo za pomoci vlastní rodiny. Sociální pomoc je realizována formou sociálních služeb, sociálně právní ochrany a také dávek sociální pomoci (Mertl a kol., 2023).

V případě, kdy osobám v bytové nouzi nedostačuje na pokrytí nákladů na bydlení příspěvek na bydlení ze státní sociální podpory mohou využít dávek pomoci v hmotné nouzi. Jednou z dávek je **doplatek na bydlení**, který se poskytuje dle Zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi. Doplatek na bydlení společně s vlastními příjmy osoby a poskytnutým příspěvkem na bydlení ze státní sociální podpory pomáhá uhradit odůvodněné náklady na bydlení (Mertl a kol., 2023). Nárok na doplatek na bydlení má vlastník bytu, který jej užívá nebo jiná osoba, která užívá byt na základě smlouvy, rozhodnutí nebo jiného právního titulu, jestliže po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení snížených o příspěvek na bydlení byl příjem společně posuzovaných osob zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí nižší než částka živobytí společně posuzovaných osob (Zákon č. 111/2006 Sb.). Z toho vyplývá, že osoba musí již pobírat příspěvek na bydlení a zároveň musí mít nárok na příspěvek na živobytí ze systému pomoci v hmotné nouzi. Odůvodněné náklady na bydlení určuje příslušná krajská pobočka Úřadu práce ČR a jsou maximálně ve výši místně obvyklé.

Další dávkou ze systému pomoci v hmotné nouzi je **mimořádná okamžitá pomoc**, která se také poskytuje na základě Zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi. Tato dávka může osobám v bytové nouzi sloužit na úhradu kauce. Dle Klusáčka a kol. (2021, s. 36) je pro část domácností v bytové nouzi hlavní překážkou získání standardního bydlení nedostatek financí na úhradu kauce (jistoty). Mimořádná okamžitá pomoc je nenároková jednorázová dávka, která je vyplácena osobám, které byly uznány za osoby v hmotné nouzi. Výše dávky se poskytuje do výše konkrétního nákladu, ale součet dávek nesmí překročit v kalendářním roce 10násobek částky životního minima jednotlivce.

5 Propojení s legislativou

Jak už bylo zmíněno výše Housing First vychází z myšlenky, že každá osoba má právo na bydlení, které je nezbytné respektovat a naplňovat (MPSV, 2020, s. 12–13) a toto právo si lidé bez domova nemusí zasloužit (Pleace, 2017, s. 36). Právo na bydlení není však absolutní, často je spojováno s určitou sociální skupinou, například s rodinami či seniory. Úkolem státu je vytvoření takových podmínek, aby toto právo mohlo být maximálně realizováno (Zlonický, 2016, [online]). Dle Výboru Organizace spojených národů pro hospodářská, sociální a kulturní práva má osoba právo na bydlení, které umožňuje právo žít v bezpečí, míru a důstojnosti. Právo na bydlení tedy zahrnuje právní jistotu, finanční dostupnost, obyvatelnost, vybavenost bytu, fyzickou dostupnost, kulturní adekvátnost a také umístění, které umožňuje přístup k potřebným službám (Pleace, 2017, s. 36).

Právo na bydlení je na **mezinárodní úrovni** součástí práva, které se většinou označuje jako právo na přiměřenou životní úroveň (MPSV, 2015a, s. 12). Právo na přiměřenou životní úroveň je definováno v článku 25 ve Všeobecné deklaraci lidských práv, která byla vydána v roce 1948. Toto právo je definováno následovně: „*Každý má právo na takovou životní úroveň, která by byla s to zajistit jeho zdraví a blahobyt i zdraví a blahobyt jeho rodiny, počítajíc v to zejména výživu, šatstvo, byt a lékařskou péči, jakož i nezbytná sociální opatření.*“ (OSN, 2015). Dalším mezinárodním dokumentem, který upravuje právo na bydlení je Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech vydaný v roce 1966. Právo na přiměřené bydlení je zmíněno v článku 11 a je formulováno následovně: „*Státy, smluvní strany Paktu, uznávají právo každého jednotlivce na přiměřenou životní úroveň pro něj a jeho rodinu, zahrnující v to dostatečnou výživu, šatstvo, byt, a na neustálé zlepšování životních podmínek. Smluvní státy podniknou odpovídající kroky, aby zajistily uskutečnění tohoto práva, uznávajíc pro dosažení tohoto cíle zásadní důležitost mezinárodní spolupráce, založené na svobodném souhlasu.*“ (OSN, 1966). Česká republika je jednou ze smluvních stran Paktu a proto by měla podnikat odpovídající kroky k naplnění práva na bydlení.

Na **evropské úrovni** právo na bydlení upravuje Evropská sociální charta, která byla Českou republikou ratifikována. V článku 16 je upraveno právo rodiny na sociální, právní a hospodářskou ochranu „*s cílem zajistit nezbytné podmínky pro plný rozvoj rodiny, která je základní jednotkou společnosti, se smluvní strany zavazují podporovat ekonomickou, právní a sociální ochranu rodinného života takovými prostředky, jako jsou rodinné dávky, daňová*

opatření, poskytování bydlení pro rodiny, dávek novomanželům, a jinými vhodnými prostředky“. (Rady Evropy, 1961).

Na **národní úrovni** Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod explicitně neupravuje právo na přiměřenou životní úroveň, včetně práva na bydlení. Právo na bydlení pro občany České republiky lze odvodit z výše uvedených dokumentů. Také dle judikatury Ústavního soudu tato okolnost nikterak nediskvalifikuje ústavní relevanci práva na přiměřenou životní úroveň (včetně bydlení) zakotveného v mezinárodních smlouvách. Ústavní a smluvní katalogy lidských práv se vzájemně doplňují. Z toho vyplývá, že neuvedením práva na přiměřenou životní úroveň v Listině základních práv a svobod nesmí být vykládáno jako omezení tohoto práva, protože je zaručené podle mezinárodních smluv (MPSV, 2015a, s. 13). Dle článku 10 Ústavy ČR jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, kterým dal Parlament ČR souhlas k ratifikaci a jimiž je Česká republika vázána, součástí právního řádu České republiky (Zákon č. 1/1993 Sb.).

5.1 Chybějící zákon o podpoře v bydlení

V České republice stále chybí zákon, který by systémově řešil problematiku bytové nouze a poskytování bydlení pro nejpotřebnější lidi. To by měl změnit připravovaný zákon o podpoře v bydlení v gesci Ministerstva pro místní rozvoj. V účinnost by měl zákon vejít od druhé poloviny roku 2025. Zákon má přinést systémové řešení a snížení počtu lidí v bytové nouzi, kdy je cílem do 10 let snížit počet lidí v bytové nouzi alespoň o 30 %. Řešení bytové nouze je nyní závislé pouze na ochotě obcí nebo nestátních neziskových organizací a také dosavadní financování je velmi neefektivní. Jedním z nástrojů tohoto zákona budou kontaktní místa pro bydlení, které se budou nacházet v každé obci s rozšířenou působností. Na tyto místa se mohou obrátit lidé v bytové nouzi nebo kterým bytová nouze hrozí a bude jim poskytnuto základní a specializované poradenství. Další nástrojem je systém garancí pro soukromé majitele bytů a kompenzací pro obce, které pronajímají byty v rámci obecního podporovaného bydlení. Cílem tohoto nástroje je motivace ke zvýšení nabídky nájemních bytů na trhu pro ohrožené skupiny. Vlastník bytu získá servis od garanta, který se zavazuje, že případné vzniklé škody a dluhy do určité výše uhradí. Poslední nástrojem je asistence v bydlení, díky které si lidé získané nájemní bydlení dokážou udržet. Asistence v bydlení a sociální služba se odlišuje v rozsahu činností, proto bude tento nástroj upraven v zákoně o podpoře v bydlení. Asistence v bydlení by po novelizaci Zákona o sociálních službách mohla být do tohoto zákona začleněna (MMRb, 2024, [online]).

5.2 Koncepční dokumenty v oblasti bydlení

Jedním z koncepčních dokumentů v oblasti bydlení je **Koncepce bydlení České republiky 2021+**, která byla schválena vládou 12. dubna 2021 a navazuje na původní Koncepci bydlení České republiky do roku 2020. Jedná se o strategický dokument, který stanovuje směřování bytové politiky po roce 2021. Koncepce vychází z přesvědčení, že zajištění bydlení je v základu osobní odpovědností jednotlivce. Úlohou státu je vytvořit prostředí, které podněcuje všechny aktéry na trhu s bydlením k osobní aktivitě a současně poskytovat odpovídající pomoc těm, kteří z různých důvodů nejsou schopni zajistit si bydlení sami. V analytické části se jedna kapitola zabývá i sociální bydlením. Vizí státu v oblasti bydlení je dostupné, stabilní a udržitelné bydlení. V návrhové části jsou pak stanoveny čtyři cíle, kterými by měla být vize naplněna. Těmito cíli jsou: dostupné kvalitní bydlení, stabilní prostředí pro bydlení, udržitelný rozvoj bydlení a progres (MMR, 2021, [online]).

Koncepční dokument, který upravuje oblast sociálního bydlení je **Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025**. Tato koncepce vymezuje směřování systému sociálního bydlení pro osoby v hmotné nouzi a byla podkladem pro tvorbu zákona o sociálním bydlení. Tento zákon měl být přijat již v roce 2017, nyní připravovaný zákon nese název zákon o podpoře v bydlení (MPSV, 2015a).

6 Analýza potřebnosti

Jak jsem už výše zmiňovala, v roce 2021 se v České republice nacházelo 35 až 62 tisíc domácností v bytové nouzi, v nichž vyrůstalo 20 až 51 tisíc dětí do 18 let. Rodiny s dětmi se nejčastěji nacházejí v bytové nouzi v bytech. Za bytovou nouzi v bytech se považuje funkčně nevyhovující, přelidněné a nejisté bydlení. Tato forma je skrytější problém a obtížně se určuje přesný počet osob. Město Olomouc se řadí mezi dvacet obcí nejvíce zasažených bytovou nouzí. Osoby nacházející se v bytové nouzi nemohou naplňovat řadu základních potřeb a práv, jako je právo na zdraví, vzdělání, rodinný život a soukromí (Klusáček a kol, 2021).

Poptávka po bytech v Olomouci převyšuje nabídku, což má za následek zvyšování cen bytů a nájemného. Další okolností, která ovlivňuje dostupnost bydlení, je také Univerzita Palackého, kdy nejméně 5000 studentů využívá nájemního bydlení. Další nezanedbatelným faktorem, se kterým se město potýká je diskriminace Romů, osob pobírající doplatek na bydlení a rodin s dětmi ze strany soukromých pronajímatelů. Tyto faktory ztěžují přístup na trh s byty určitým skupinám obyvatel a ty jsou pak nuceny využít bydlení v nestandardních formách bydlení (SMOL, 2021).

6.1 Bytová politika města směrem k rodinám s dětmi

Město Olomouc nemělo dlouhou dobu jasně ukotvenou bytovou politiku, to se změnilo v roce 2021, kdy Zastupitelstvo města Olomouce schválilo **Koncepci dostupného a sociálního bydlení Statutárního města Olomouce na roky 2021–2027**. Tato Koncepce vznikla na základě Strategického plánu rozvoje města Olomouce na období 2018–2023, v návaznosti na cíl 4.4. Řešit problematiku dostupnosti bydlení. Cílem města Olomouce je vytvořit komplexní udržitelný systém dostupného a sociálního bydlení. Strategickými cíli jsou 1) Prevence ztráty bydlení a 2) Rozvoj infrastruktury dostupného a sociálního bydlení (SMOL, 2021).

Dle Koncepce dostupného a sociálního bydlení SMOL na roky 2021–2027 je jedním z cílů města Olomouc v oblasti bydlení vytvořit systém dostupného bydlení, kdy poslední stupeň je sociální bydlení. Město Olomouc vlastní 1 520 bytů, z toho je 625 bytů zvláštního určení (pro seniory a bezbariérové byty) a 26 sociálních bytů. Městský bytový fond tvoří pouze 3 % celkového bytového fondu. Město Olomouc má tedy za cíl rozšířit kapacity sociálního bydlení. Rozšíření sociálního bydlení chce formou výstavby nových bytů, spoluprací se soukromými vlastníky a poskytovateli sociálních služeb, kteří již vlastní sociální byty. Dále

také využitím stávajících městských bytů, kdy bude na sociální bydlení ročně vyčleněno 10 % z nově přidělovaných bytů. Olomouc nyní nedisponuje dostatečnou kapacitou sociálního bydlení a potýká se s narůstajícím počtem osob ohrožených bezdomovectvím. Další z cílových skupin, na které se město v oblasti dostupného bydlení zaměřuje, jsou osamostatňující se mladé páry a začínající rodiny. Vzhledem k tomu, že se má práce zaměřuje na rodiny s dětmi v bytové nouzi, tak tuto oblast nebudu podrobněji rozebírat (SMOL, 2021).

Město Olomouc je nyní zapojeno do projektu Rozvoj sociálního bydlení ve Statutárním městě Olomouci (1.10.2023–30.9.2026), který je spolufinancován Evropskou unií prostřednictvím operačního programu Zaměstnanost plus. Cílem projektu je zabydlet 20 domácností do bytů s podporou sociální práce na základě přístupu Housing Led. Cílovou skupinou jsou jednotlivci a rodiny. V rámci doplňkových aktivit se v Olomouci otevřelo Kontaktní místo pro bydlení, na které se mohou obrátit obyvatelé, kteří se potýkají s problémy v bydlení. Dalšími doplňkovými aktivitami jsou prevence ztráty bydlení a strategické a koordinační aktivity (MPSV, 2024, [online]).

6.2 Současné možnosti řešení pro rodiny s dětmi v bytové nouzi

V Olomouci se nachází dva azylové domy pro matky s dětmi, jejichž zřizovatelem je Statutární město Olomouc. Celková kapacita obou azylových domů je 26 lůžek pro matky a 52 lůžek pro děti. Azylové bydlení pro celé rodiny v Olomouci zcela absentuje. Další možností bydlení pro rodiny jsou komerční ubytovny. Dle Koncepce dostupného a sociálního bydlení SMOL (2021) se zde nachází 3 komerční ubytovny se schválených provozním řádem o kapacitě 57 lůžek a 9 bytů, na kterých lze ubytovat rodiny s dětmi. Další z ubytoven, která se v Olomouci nacházela – Ubytovna Riegrova o kapacitě 96 lůžek byla zavřena k 31. srpnu 2023. Dále je v Olomouci 5 ubytovacích zařízení o kapacitě 216 bytů a ubytovacích jednotek, které slouží k dočasnému ubytování pro lidi v tíživé bytové situaci a lze na nich ubytovat rodiny s dětmi (Hotelový dům Olomouc, Dům Českého červeného kříže apod.). Tyto formy ubytování však nelze považovat za standardní bydlení a měly by sloužit pouze jako dočasné řešení pro osoby v tíživé životní situaci.

6.3 Příklady řešení dané problematiky v ČR a zahraničí

Housing First jako přístup k řešení bezdomovectví rodin s dětmi je převážně realizován v USA, stejně jako výzkum a evaluace. V Evropě je tento přístup k řešení bezdomovectví rodin s dětmi

málo prozkoumán, na rozdíl od řešení bezdomovectví jednotlivců (Černá, Ripka, 2021). Ale i přesto můžeme najít v Evropě projekty Housing First, které se také zaměřovaly na rodiny s dětmi. Jedním z příkladů je Housing First ve Vídni. Tříletý pilotní projekt Neunerhaus Housing First byl realizován jako reakce na debatu týkající se změny víceúrovňového modelu služeb, který ve Vídni doposud převládal. V roce 2015 se projektu Neunerhaus Housing First účastnilo 69 domácností bez domova, ve kterých žilo 131 lidí, včetně 47 nezaopatřených dětí. Všechny domácnosti měly své vlastní nezávislé smlouvy o pronájmu, a to buď v sociálním bydlení, soukromém pronájmu nebo prostřednictvím neziskových bytových asociací. Bydlení si dokázaly domácnosti udržet v 98.3 % (Pleace, 2017, s. 113).

V České republice můžeme také najít několik úspěšných projektů Housing First. Pilotním projektem, který testoval přístup Housing First k řešení bezdomovectví v České republice, byl projekt Rapid Re-Housing v Brně. Projekt měl za cíl vyzkoušet, zda lze ukončovat bezdomovectví rodin s dětmi prostřednictvím poskytnutí bydlení a flexibilní podpory a také zda je tento přístup udržitelný. Projekt odstartoval v roce 2016 a účastnilo se ho 50 náhodně vybraných rodin v bytové nouzi. Bydlení rodinám poskytl Magistrát města Brna a několik brněnských městských částí. Podpora formou sociální práce byla rodinám poskytnuta prostřednictvím neziskové organizace IQ Roma Servis. Pracovníci byli proškoleni nizozemskou organizací HVO Querido Discus, která je průkopníkem systému bydlení především v Evropě. Po jednom roce od zabydlení si bydlení dokázalo udržet 96 % rodin, tj. 48 rodin z 50 (Platforma pro sociální bydlení, b.d. [online]).

Další z projektů Housing First, který se zaměřoval také na rodiny s dětmi byl realizován ve Statutárním městě Jihlava ve spolupráci s Oblastní charitou Jihlava, kdy bylo celkově zabydleno 15 domácností. Projekt s názvem Housing First v Moravskoslezském kraji byl realizován v letech 2019–2022 organizacemi Romodrom a Nová možnost, z. ú. kdy bylo celkově zabydleno 25 bytů (MPSV, 2020, s. 8).

V rámci dotační výzvy č. 108 bylo v České republice realizováno 13 celorepublikových pilotních projektů Housing First a jejich výsledky byly pozitivní. Díky těmto projektům je nově zabydleno v bytech více než 700 lidí, z toho 320 dětí. Tyto projekty podpořilo Ministerstvo práce a sociálních věcí prostřednictvím dotační výzvy z roku 2018 za přispění Evropského sociálního fondu (MPSV, 2022, [online]). V roce 2022 byla spuštěna další dotační výzva č. 007 a 101 OPZ + Podpora sociálního bydlení na roky 2022–2026. Do této výzvy je nyní zapojeno 50 projektů (z toho 9 na podporu osob přicházejících z Ukrajiny), kdy většina z nich

využívá přístup Housing First. Prostřednictvím těchto projektů by se mělo zabydlet dalších 747 bytů (MPSV, 2024, [online]).

6.4 Základní informace o cílové skupině

Město Olomouc doposud systematicky nesbíralo data o počtu osob v bytové nouzi. V rámci projektu Rozvoj sociálního bydlení ve Statutárním městě Olomouci město začalo systematicky mapovat rozsah bytové nouze. Kontaktní místo pro bydlení mělo k 16. 4. 2024 v evidenci 71 rodin s dětmi, které se nachází v bytové nouzi a žádají o sociální bydlení. Kontaktní místo pro bydlení v Olomouci bylo otevřeno 15. 1. 2024. Mapování bytové nouze je nyní v počátcích, nelze tedy tyto data považovat za komplexní.

Dle Zprávy o vyloučení z bydlení za rok 2018 (Klusáček a kol., 2018) bylo ve městě Olomouc odhadem v bytové nouzi celkově 170 rodin s dětmi, z toho počet rodin v azylových domech odhadem 70 domácností a v nevyhovujících bytech odhadem 90 domácností. Aktuálnější data o bytové nouzi rodin ve městě Olomouci jsem nedohledala. I přes pouze odhadovaný počet rodin v bytové nouzi v Olomouci je tento počet domácností s dětmi do 18 let nezanedbatelný.

6.5 Metody získání dat

Při shromažďování dat pro analýzu potřebnosti jsem čerpala informace z webových stránek sociálního bydlení, které provozuje Ministerstvo práce a sociálních věcí, Platformy pro sociální bydlení a Statutárního města Olomouce. Prostřednictvím těchto stránek byly vyhledány relevantní dokumenty, které poté byly analyzovány. Převážně jsem se opírala o informace z Koncepce dostupného a sociálního bydlení Statutárního města Olomouce na roky 2021-2027, Evropské příručky bydlení především a Metodiky Housing First. Informace týkající se sociálních služeb byly vyhledávány v Registru poskytovatelů sociálních služeb, který je spravován MPSV. Také jsem oslovila sociálního pracovníka z Kontaktního místa pro bydlení, který mi poskytl užitečné informace týkající se dané problematiky, včetně počtu rodin s dětmi v bytové nouzi, které se na Kontaktní místo pro bydlení v daném období obrátily. Počet domácností v bytové nouzi byl čerpán ze Zprávy o vyloučení z bydlení za rok 2018 a ze Zprávy o vyloučení z bydlení za rok 2021.

6.6 Analýza stakeholderů

Na národní úrovni v oblasti sociálního bydlení je stakeholderem **Ministerstvo práce a sociálních věcí**. Projekt Podpora sociálního bydlení a jeho systémové zavádění v ČR, který je realizovaný prostřednictvím MPSV a OPZ+ má za cíl rozšířit sociální bydlení po celé České republice. Součástí projektu je také Národní kontaktní místo, kde pracovníci poskytují obcím a neziskovým organizacím metodické a informační poradenství týkající se sociálního bydlení. V rámci projektu také organizují workshopy, vydávají metodické materiály, analýzy nebo pořádají webináře (MPSV, 2024, [online]).

Stakeholderem na místní úrovni je **Statutární město Olomouc**, které by mohlo nově přidělované městské byty vyčlenit pro účely sociálního bydlení. Dále by sociální pracovníci Odboru sociálních věcí Magistrátu mohli poskytovat intenzivní podporu rodinám formou terénní sociální práce. V rámci projektu Rozvoj sociálního bydlení ve Statutárním městě Olomouci má město za cíl mapovat bytovou nouzi na svém území. Spolupráce s městem by tak mohla hrát významnou roli při mapování vhodných domácností, které by mohly být do projektu zapojeny.

Dalším stakeholderem jsou **poskytovatelé sociálních služeb**, kteří by zajišťovali intenzivní podporu rodinám formou terénní sociální práce. Konkrétně by se jednalo o sociální pracovníky poskytovatelů sociálních služeb, kteří se zaměřují na rodiny s dětmi a mohli by tak uplatnit své dosavadní zkušenosti. Mohlo by se jednat například o Charitu Olomouc, Člověka v tísni, Poradnu pro Občanství a lidská práva nebo Středisko sociální prevence Olomouc. Všechny tyto organizace mají registrovanou sociálně-aktivizační službu pro rodiny s dětmi. Sociální pracovníci by mohly využít podporu prostřednictvím Platformy pro sociální bydlení, která poskytuje akreditované vzdělávání, Podzimní školu Housing First nebo webináře.

Významným stakeholderem jsou také **soukromí pronajímatelé** bytů, kteří by poskytli byty do projektu. V rámci spolupráce se soukromými majiteli by mohl být zřízen garanční fond, který by sloužil jako záruka pro majitele bytů, ze kterého lze například hradit dluh na nájemném nebo škody způsobené nájemcem.

Dalším stakeholderem může být i **Úřad práce**, který vyplácí příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení a také mimořádnou okamžitou pomoc. Vzhledem k tomu, že se projekt zaměřuje na rodiny s dětmi, může být stakeholderem i **orgán sociálně-právní ochrany dětí**.

7 Cíl projektu

Projekt vzniká z důvodu vysokého počtu rodin s dětmi v bytové nouzi na území města Olomouce a nedostatečné kapacitě sociálního bydlení, kdy poptávka po sociálním bydlení převyšuje nabídku. Vzhledem k nízkému počtu sociálních bytů ve vlastnictví města bude projekt realizován ve spolupráci se soukromými majiteli bytů. Záměrem projektu je zavést přístup Housing First pro rodiny s dětmi ve Statutárním městě Olomouc a tím snížit počet rodin s dětmi v bytové nouzi na území tohoto města.

Hlavním cílem projektu je zabydlet alespoň 15 rodin s dětmi v bytové nouzi do standardního bydlení a s pomocí podpory v bydlení si toto bydlení udržet po dobu alespoň 12 měsíců od zabydlení. Projekt bude považován za úspěšný pokud si bydlení dokáže udržet 80 % domácností alespoň 12 měsíců od zabydlení.

8 Cílová skupina projektu

Cílovou skupinou, pro kterou bude projekt realizován, jsou rodiny s dětmi, které se nachází v bytové nouzi na území města Olomouce a potřebují podporu formou sociální práce. Za rodinu je považována domácnost, ve které žije alespoň jeden rodič s alespoň jedním dítětem do 18 let.

Bytová nouze domácností bude posuzována dle typologie ETHOS:

- 1) Bez bytu – domácnosti v azylových domech a na ubytovnách
- 2) V nejistém bydlení – domácnosti v bytech bez právního nároku (bez smlouvy) nebo přechodně žijící u příbuzných nebo přátel
- 3) V nevyhovujícím bydlení – domácnosti žijící v prostorách, které nejsou určeny k bydlení nebo v přelidněném bydlení

Pro určení, zda domácnost splňuje kritérium potřebnosti podpory formou sociální práce bude stanoveno, že domácnost musí být ve stavu bytové nouze nejméně 3 roky během posledních 5 let. Domácnost bude také splňovat kritérium potřebnosti pokud alespoň jeden ze členů domácnosti trpí duševním onemocněním, závislostmi na návykových látkách a také pokud osoba má zkušenost s domácím násilím.

8.1 Přímí příjemci

Přímými příjemci projektu budou tedy rodiny s dětmi. Lze předpokládat, že v průměru 1 podpořená domácnost bude mít alespoň 3 členy, podpořeno bude tedy alespoň 45 osob v bytové nouzi. Dalšími přímými příjemci budou také pracovníci realizačního týmu projektu, kteří se budou účastnit vzdělávacích kurzů a stáží a tím se zvýší jejich kvalifikace. Přímými příjemci budou také soukromí majitelé bytů, kterým bude pravidelně vyplácen nájem, bude se jednat o 15 majitelů bytů

8.2 Nepřímí příjemci

Nepřímými příjemci projektu mohou být veřejné služby na území města Olomouce. Zlepšení životní situace jednotlivých členů domácností může vést ke snížení zátěže veřejných služeb. Konkrétně se může jednat o zdravotnické služby, sociální služby, školy apod. Nepřímými příjemci mohou být také obyvatelé Olomouce a samotné město Olomouc. Snížený počet osob

v bytové nouzi, povede k lepší stabilitě a prosperitě města a také ke snížení výdajů na řešení problematiky bezdomovectví.

9 Logický rámec projektu

Tabulka níže představuje logický rámec projektu Housing First pro rodiny s dětmi na území města Olomouce. Logický rámec zahrnuje záměr projektu, jeho cíl, očekávané výstupy a klíčové aktivity, které budou podrobně popsány v další kapitole. Součástí jsou také objektivně ověřitelní ukazatelé, zdroje ověření a předpoklady naplnění.

	Logika intervence	Objektivně ověřitelní ukazatelé	Zdroje ověření	Předpoklady
Záměr projektu	Zavést přístup Housing First pro rodiny s dětmi ve Statutárním městě Olomouc a tím snížit počet rodin s dětmi v bytové nouzi na území tohoto města	15 rodinám s dětmi v bytové nouzi bude poskytnuto standardní bydlení	Evaluační zpráva Podepsané nájemní smlouvy	Rodiny s dětmi budou mít zájem o zapojení do projektu a majitelé bytů budou ochotni poskytnout byty
Cíle projektu	Zabydlet 15 rodin s dětmi do standardního bydlení a s pomocí podpory v bydlení si toto bydlení udržet alespoň 12 měsíců od zabydlení	15 rodin s dětmi bude rok od zabydlení stále bydlet ve standardním bydlení	Evaluační zpráva Podepsané nájemní smlouvy	Ochota soukromých pronajímatelů poskytnout byty a následné zajištění 15 vhodných bytů Zájem rodin o poskytování podpory v bydlení

Výstupy projektu	<p>Realizační tým</p> <p>Zajištěné byty + garanční fond</p> <p>Poskytování podpory v bydlení</p> <p>Zkvalitnění života rodin s dětmi</p> <p>Evaluační zpráva, která poskytne informace o možnostech šíření přístupu Housing First pro rodiny s dětmi ve městě Olomouc</p>	<p>7 zaškolených pracovníků</p> <p>15 podepsaných nájemních smluv</p> <p>Schůzky podpůrných pracovníků a rodin</p> <p>Vypracovaná evaluační zpráva</p>	<p>Certifikáty a potvrzení o absolvování kurzů a stáží</p> <p>Potvrzení o úhradě nájemného</p> <p>Pravidla čerpání z garančního fondu</p> <p>Vyhodnocené individuální plány</p>	<p>Pozitivní nastavení pracovníků k přístupu Housing First a dostatečné zaškolení</p>
Klíčové aktivity	<p>KA1 Vytvoření a zaškolení týmu</p> <p>KA2 Zajištění bytů + vytvoření garančního fondu</p> <p>KA3 Výběr účastníků</p> <p>KA4 Příprava na bydlení a zabydlování domácností</p> <p>KA5 Podpora v bydlení</p> <p>KA6 Evaluace</p>	<p>Finanční zdroje</p> <p>Realizační tým</p>	<p>Harmonogram projektu</p> <p>Předpokládané náklady 6 137 700 Kč</p>	<p>Zájem pracovníků a rodin o projekt</p> <p>Zaškolený tým pracovníků</p> <p>Zájem majitelů bytů a nalezení vhodných bytů</p>

Tabulka 1: Logický rámec projektu

Zdroj: Vlastní zpracování

10 Klíčové aktivity

Nezbytnou součástí projektu jsou klíčové aktivity, které povedou k naplnění hlavního cíle projektu. Lze je rozdělit do dvou fází, přípravné a realizační. Přípravná fáze projektu bude zahrnovat vytvoření a zaškolení týmu, zajištění bytů, zřízení garančního fondu a výběr účastníků do projektu, jedná se o KA1–KA3. V realizační fázi projektu proběhne příprava účastníků na bydlení, podpora účastníků v bydlení a evaluace projektu, jde o KA4–KA6. Ke každé klíčové aktivitě budou popsány indikátory splnění.

10.1 KA1 Vytvoření a zaškolení týmu

Tato klíčová aktivita bude realizována v přípravné fázi projektu. Cílem bude vytvořit realizační tým projektu a poté ho zaškolit. Tým bude organizovaný podle metody intenzivního managementu, protože tato metoda se využívá k podpoře lidí se středně vysokou potřebou podpory. Tým se bude skládat ze 7 pracovníků – 1 koordinátor projektu, 1 metodik práce s cílovou skupinou, 2 klíčoví pracovníci (garanti sociální práce), 2 peer pracovníci a 1 pracovník správy bytového fondu a plateb.

Koordinátor projektu (úvazek 1,0) bude mít na starosti koordinaci jednotlivých kroků projektu. Bude se také podílet na zajišťování bytů, mapování cílové skupiny, výběru účastníků do projektu, zajištění garančního fondu a koordinovat spolupráci s dalšími aktéry. Nebude zasahovat do přímé podpory v bydlení z důvodu naplňování principu oddělení podpory a bydlení.

Metodik práce s cílovou skupinou (úvazek 0,5) bude odpovídat za kvalitu poskytované podpory klíčovými pracovníky, bude zajišťovat vzdělávání klíčových pracovníků a supervize.

Klíčoví pracovníci/garanti sociální práce (úvazek 2,0) budou poskytovat přímou podporu domácnostem při zabydlování a po zabydlení, která hraje důležitou roli v udržení si bydlení.

Další důležitou pozicí v projektu jsou **peer pracovníci** (úvazek 2,0), kteří mají zkušenost s bytovou nouzí. Tito pracovníci mohou dodávat domácnostem naději na změnu a také mohou usnadnit klíčovému pracovníkovi navázat spolupráci s rodinami. Zapojení peer pracovníků v projektu napomáhá k zotavení klientů, což je jedním z principů Housing First.

Pracovník správy bytového fondu a plateb (úvazek 1,0) se bude podílet spolu s koordinátorem projektu na zajištění bytů, bude provádět monitoring plateb a upozorňovat na rizikové situace týkající se plateb a řešit sousedské stížnosti.

Jednotliví pracovníci týmu se budou hledat prostřednictvím pracovních inzerátů, na kterých bude každá pozice jasně specifikována, včetně požadavků na danou pozici. Klíčoví pracovníci a metodik práce musí splňovat odbornou způsobilost k výkonu sociálního pracovníka dle Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Peer pracovníci budou na pozici pracovníka v sociálních službách také dle Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Tuto odbornou způsobilost získají absolvováním akreditovaného kvalifikačního kurzu pracovníka v sociálních službách během přípravné fáze projektu.

Dalším nezbytným krokem je zaškolení nového týmu a seznáení s přístupem Housing First. Všichni členové týmu se zúčastní akreditovaného kurzu na téma Housing First, aby se seznámili s tímto přístupem a jeho základními principy. Všichni také absolvují stáž v jiném projektu Housing First, který se zaměřuje na rodiny s dětmi s cílem načerpat důležité informace a znalosti o projektu. Užitečné je také studium publikace Evropská příručka Bydlení především, jejímž autorem je Nicholas Pleace a také zhlédnutí webinářů na různé témata, se kterými se pracovníci přímé podpory mohou setkat. Tyto webináře vydává MPSV v rámci projektu Podpora sociálního bydlení. Klíčoví pracovníci a peer pracovníci dále absolvují akreditovaný kurz na zaměřený na motivační rozhovory.

Indikátory splnění: vytvořených 7 pracovních inzerátů, podepsaných 7 pracovní smluv certifikáty/potvrzení o absolvování kurzů a stáží

10.2 KA2 Zajištění bytů + vytvoření garančního fondu

Dalším nezbytným krokem bude zajištění alespoň 15 vhodných bytů do projektu. Byty budou získávány od soukromých majitelů z důvodu nedostatečné kapacity sociálního bydlení ve vlastnictví města Olomouce. Vyhledávání a oslovování soukromých majitelů bude mít za úkol koordinátor projektu spolu s pracovníkem správy bytového fondu a plateb. Tito pracovníci také vydají výzvu na sociálních sítích a na webových stránkách organizace, kdy poté sami soukromí majitelé mohou na nabídku reagovat. Důležité bude dostatečně motivovat majitele bytů, aby byty do projektu poskytly. Tato motivace bude spočívat ve výhodách, které budou majiteli poskytnuty. Konkrétně se jedná se o správu bytu a plateb a s tím spojené záruky. Realizátor projektu bude tedy majiteli bytu garantovat pravidelné hrazení nájemného, nápravu případných vzniklých škod a účinné řešení případných sousedských sporů. Z tohoto důvodu bude zřízen také garanční fond, ze kterého budou případné škody či dluhy na nájemném hrazeny. V souvislosti s garančním fondem budou muset být stanoveny podmínky čerpání

finančních příspěvků z garančního fondu. Finanční prostředky bude lze čerpat na kauce, úhradu dluhů na nájemném a úhradu nákladů za vzniklé škody.

Koordinátor a správce bytového fondu a plateb poté zhodnotí, zda jednotlivé poskytnuté byty splňují daná minimální kritéria. Například zda je byt uzavíratelný a uzamykatelný, zda teče pitná voda, jaká je jeho velikost apod. Byty se také musí nacházet mimo vyloučenou lokalitu a do jednoho domu se bude umisťovat maximálně jedna podporovaná rodina, aby se předcházelo segregaci. Na základě zhodnocení, zda byt splňuje daná minimální kritéria bude byt do projektu vybrán či nikoliv. Koordinátor také bude s majitelem bytu vyjednávat o výši nájemného, popřípadě bude usilovat o odpuštění kauce. Pokud na uhrazení kauce nebude mít rodina dostatečné finanční prostředky, lze také požádat o dávku mimořádné okamžité pomoci. Vybrané byty pak budou rozděleny do tří kategorií dle velikosti bytu (1+1, 2+1, 3+1 a větší).

Indikátory splnění: 1 příspěvek na Facebooku, 1 příspěvek na webových stránkách, seznam zajištěných 15 bytů, zřízený garanční fond včetně stanovených pravidel čerpání

10.3 KA3 Výběr účastníků

Po zajištění vhodných bytů do projektu bude nutné vybrat účastníky projektu. Cílová skupina projektu je popsána v kapitole 9. Cílová skupina bude vyhledávána ve spolupráci s Kontaktním místem pro bydlení. Kontaktní místo pro bydlení vede evidenci žadatelů o sociální byt a právě tyto domácnosti budou osloveny, zda mají zájem o zařazení do projektu. Osloveny budou také sociální služby pracující s rodinami, kdy pracovníci sdělí rodinám informace o projektu, popřípadě s rodinami sepišou žádost o zařazení do projektu. Součástí žádosti bude dotazník, který bude zjišťovat, zda rodina splňuje požadavky na zapojení do projektu.

Po shromáždění jednotlivých žádostí bude následovat výběr účastníků. Pro výběr účastníků do projektu bude použita metoda losování. Domácnosti, stejně jako byty, budou rozděleny do tří kategorií dle velikosti, ze kterých se bude losovat. Po vylosování 15 rodin proběhne podrobné sociální šetření v jednotlivých domácnostech s cílem zmapovat jejich aktuální situaci, bytovou nouzi a posoudit jejich potřebu podpory. Sociální šetření bude provádět metodik spolu s garantem sociální práce. Pokud některá domácnost již nesplňuje kritéria projektu, bude losováno znovu. Celkově bude vybráno 15 domácností do projektu a 5 náhradních domácností, pro případ, že by některá z rodin skončila v projektu.

Indikátory splnění: seznam 15 domácností + 5 náhradních domácností

10.4 KA4 Příprava na bydlení a zabydlování domácností

Po zajištění bytů a vybrání účastníků do projektu bude následovat schůzka, na které dojde k **oznámení o zařazení do projektu**. Této schůzky se bude účastnit vybraná domácnost, koordinátor projektu a klíčový pracovník. Toto oznámení může mít pro rodinu symbolickou hodnotu, proto se domácnosti předá obálka s pozváním do projektu. Již na tomto setkání se začíná budovat důvěra mezi klíčovým pracovníkem a domácností.

Po oznámení o zařazení do projektu bude následovat podrobný **vstupní rozhovor** s cílem zjistit potřebné informace o rodině, jejich potřeby a také zmapovat zdroje a rizika pro budoucí bydlení. Tento rozhovor je klíčový pro nastavení budoucí spolupráce. Bude zde uplatňován holistický přístup, tím bude na domácnost pohlíženo v rovině bio-psycho-socio-spirituální. Bude se také zjišťovat finanční situace domácnosti a jejich představy o novém bydlení (především velikost, dispozice a lokalita bytu). Během tohoto rozhovoru bude také domácnost seznámena s pravidly programu. Již v této fázi klíčový pracovník využívá principy motivačních rozhovorů. Konkrétně se jedná o empatický vhléd, kdy pracovník rodině naslouchá a snaží se jí porozumět. Rodina se také po oznámení o přijetí do projektu může potýkat s obavami, proto je důležité podporovat rodinu, že tuto změnu zvládne.

Informace získané z rozhovoru budou také sloužit k následnému **párování domácnosti s bytem**. Domácnostem budou nabídnuty alespoň dva vhodné byty na výběr. Poté proběhne prohlídka bytů, během které se také majitelé bytů seznámí se svými potencionálními nájemníky. Pokud rodině nebude vyhovovat ani jeden z nabízených bytů, bude domácnosti vyhledán další vhodný byt dle jejich preferencí. Je zde tedy naplňován princip možnosti volby. Po nalezení vhodného bytu dojde k podepsání nájemní smlouvy mezi majitelem bytu a konkrétní domácností. Mezi majitelem a realizátorem projektu bude podepsána smlouva o ručení.

Po proběhlém párování domácnosti s bytem a podepsání nájemní smlouvy bude následovat **příprava na stěhování rodiny** do nového bytu a následně **stěhování**. Před nastěhováním klíčový pracovník mapuje příjmy domácnosti, zjišťuje zda má rodina nárok na dávky a popřípadě pomáhá s podáváním žádostí o dávky. Klíčový pracovník také pomáhá zajistit rodině vybavení bytu, v případě nedostatku financí lze například využít Centrum materiální pomoci Charity Olomouc nebo také lze požádat o mimořádnou okamžitou pomoc, pokud rodina splňuje podmínky nároku. Dále je také nezbytné zajistit dodávky energie. Po zajištění všeho potřebného se rodina bude moci do nového bytu nastěhovat. Rodina se před stěhováním stále

může potýkat s obavami, zda tuto velkou změnu zvládne. Proto i zde je důležité podporovat důvěru rodiny ve vlastní schopnosti.

Indikátory splnění: 15 připravených obálek s pozváním do projektu, 15 podepsaných nájemních smluv, 15 podepsaných smluv o ručení

10.5 KA5 Podpora v bydlení

Tato klíčová aktivita bude spočívat v poskytování přímé podpory v bydlení zabydleným domácnostem. Podporu v bydlení bude poskytovat rodinám klíčový pracovník a peer pracovník. Bude se jednat o nejstěžejnější část projektu, od které se bude odvíjet naplnění hlavního cíle, kterým je udržení si standardního bydlení po dobu alespoň 12 měsíců od zabydlení. Hlavní zakázkou, kterou klíčový pracovník spolu s rodinou stanoví bude tedy udržení si bydlení. Na základě této zakázky klíčový pracovník spolu s rodinou vytvoří individuální plán s ohledem na konkrétní potřeby domácnosti. Individuální plán bude průběžně vyhodnocován dle potřeb domácnosti (max. jednou za tři měsíce). Klíčový pracovník a peer pracovník v průběhu poskytování podpory využívá nedirektivní přístup, zaměřuje se na silné stránky rodiny, motivuje jednotlivé členy ke změně, například k léčbě závislosti. K tomu využívá metodu motivačních rozhovorů, kdy se snaží o nalezení vnitřní motivace ke změně.

Pokud v rodině nastane situace, která bude mít negativní vliv na dítě nebo bude dítě ohroženo, lze využít metodu rodinné konference. Rodina si tak sama stanoví ve spolupráci s její podpůrnou sítí, jak bude řešení problému vypadat. Tím bude docházet ke zplnomocnění rodiny, nukleární i širší. Klíčový pracovník rodině tuto možnost nabídne, ale záleží na rodině, zda této nabídky využije. Klíčový pracovník spolu s rodinou definuje problém, který rodina bude chtít na rodinné konferenci řešit. Uspořádání rodinné konference má pak na starosti nezávislý koordinátor.

Během této klíčové aktivity dochází k pravidelným schůzkám s klíčovým pracovníkem a také s peer pracovníkem a dochází k naplňování cílů z individuálního plánu. Prvních 6 měsíců od zabydlení bude docházet k pravidelným schůzkám (především v domácnosti rodiny), bude se jednat o alespoň jednu schůzku za týden. Dále budou schůzky plánovány dle potřebnosti domácnosti. Cílem poskytování podpory v bydlení je postupné zvyšování kompetencí jednotlivých členů domácností a tím následně dojde k postupnému snižování míry poskytované podpory. Klíčový pracovník také koordinuje spolupráci s dalšími osobami a organizacemi, které na zakázce rodiny pracují, může se jednat například o dluhového poradce, psychologa,

školské zařízení apod. Celý tým bude poskytovat podporu v bydlení v souladu s principy Housing First.

Při poskytování podpory v bydlení budou pracovníci také identifikovat rizikové faktory, které by mohly ohrožovat ztrátu bydlení rodiny. Bude se jednat zejména o dluhy na nájmu, sousedské soužití apod. Důležitá zde bude spolupráce mezi klíčovým pracovníkem, správcem bytového fondu a plateb a také s majiteli bytů.

V rámci této klíčové aktivity bude také metodik práce zajišťovat pravidelné supervize týmu, které budou probíhat 1x za dva měsíce v rozsahu 3 hodin. Metodik bude zajišťovat i další vzdělávání klíčových pracovníků a peer pracovníků, které je povinné dle Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Zaměření kurzů se bude odvíjet od témat, se kterými se pracovníci v průběhu poskytování podpory v bydlení budou setkávat.

Indikátory splnění: vyhodnocené individuální plány, proběhlých 12 supervizí, potvrzení o absolvování kurzů

10.6 KA6 Evaluate

Cílem této klíčové aktivity bude získat data o aktivitách a výsledcích projektu. Splnění této klíčové aktivity bude mít koordinátor projektu a externí evaluátor. Koordinátor projektu s jednotlivými domácnostmi vyplní dotazník před zabydlením a 12 měsíců po zabydlení. V případě, že rodina skončí v projektu dříve, bude dotazník vyplněn při ukončení bydlení. Po skončení projektu také vyplní evaluační dotazník všichni pracovníci projektu. Na základě těchto dotazníků bude zpracována evaluační zpráva.

Indikátory splnění: 30 evaluačních dotazníků od rodin, 7 evaluačních dotazníků od pracovníků, 1 evaluační zpráva

11 Management rizik

V projektu Housing First pro rodiny s dětmi na území města Olomouce mohou nastat rizika, která mohou mít vliv na realizaci projektu a následné naplnění cíle projektu. V tabulce níže budou popsána jednotlivá identifikovaná rizika a jejich dopady. Rizika budou také zhodnocena, vzhledem k pravděpodobnosti vzniku a jejich závažnosti. Součástí identifikovaného rizika budou také popsána opatření, která povedou k předcházení a eliminaci těchto rizik.

Identifikace rizik	Hodnocení rizika	Popis dopadu rizika	Opatření k eliminaci rizika
Nedostatek pracovníků poskytujících podporu v bydlení	Pravděpodobnost nízká Závažnost střední	Nedostatečná podpora v bydlení poskytovaná rodinám s ohledem na jejich potřeby a přetížení pracovníků	Počet pracovníků bude stanoven úměrně k počtu účastníků projektu i pro případ nemoci, bude se jednat o 4 pracovníky přímé podpory V případě vyšší potřeby podpory může být zapojen také metodik práce
Neochota soukromých majitelů poskytnout byty a nedostatek vhodných bytů	Pravděpodobnost střední Závažnost vysoká	Nenaplnění hlavního cíle zabydlet 15 domácností	Navázání spolupráce se soukromými majiteli ještě před zahájením projektu a motivace prostřednictvím garancí
Dluhy na nájmu	Pravděpodobnost vysoká Závažnost střední	Nedodržování povinností plynoucích z nájemní smlouvy a hrozba vystěhování	Nastavení přímé platby a pravidelný monitoring plateb a dluhů Popřípadě využití financí z garančního fondu

			Důležitá spolupráce klíčového pracovníka, správce bytového fondu a plateb a majitele bytu
Neplacení energií	Pravděpodobnost střední Závažnost vysoká	Odpojení domácnosti od dodávky energií	Pravidelný monitoring plateb a sledování spotřeby Na základě vyhodnocení spotřeby upravovat výši záloh, aby se předešlo nedoplatkům
Špatné vztahy se sousedy	Pravděpodobnost střední Závažnost vysoká	Sousedské stížnosti a hrozba odchodu domácnosti z bydlení	Klíčový pracovník s rodinou téma sousedství pravidelně konzultuje V případě stížností musí fungovat dobrá spolupráce mezi klíčovým pracovníkem a správcem bytového fondu a plateb
Přehlednutí rizikových faktorů ohrožujících bydlení	Pravděpodobnost střední Závažnost vysoká	Odchod domácnosti z bydlení a nenaplnění hlavního cíle projektu	Identifikace těchto rizik před nastěhováním do bytu a následná práce na eliminaci těchto rizik

Tabulka 2: Management rizik

Zdroj: Vlastní zpracování

12 Výstupy a předpokládané výsledky projektu

V této kapitole budou popsány jednotlivé výstupy, které přispějí k naplnění hlavního cíle a také předpokládané a očekávané výsledky projektu.

12.1 Výstupy

Jedním z výstupů projektu bude vzniklý realizační tým projektu, který bude složen ze 7 zaškolených pracovníků, kteří absolvují kurzy a stáže. Součástí tohoto výstupu budou pracovní inzeráty, prostřednictvím kterých budou jednotliví pracovníci do projektu vyhledáváni. Dalším výstupem budou 2 publikované příspěvky (Facebook a webové stránky), ve kterých budou oslovováni soukromí majitelé s žádostí o poskytnutí bytů do projektu. Klíčovým výstupem bude 15 zabydlených domácností, které budou mít se soukromým pronajímatelem podepsanou nájemní smlouvu minimálně na 1 rok. Zřízený garanční fond spolu s vypracovanými pravidly jeho čerpání bude také jedním z výstupů projektu. Posledním z důležitých výstupů bude také evaluační zpráva, která bude zpracována na základě vyplněných evaluačních dotazníků. Evaluační zpráva se bude zaměřovat na změny u cílové skupiny po roce od zabydlení, konkrétně se bude jednat o změny zdravotního stavu, školní výsledky dětí, trávení volného času, finanční situace rodiny apod. Součástí evaluace bude také celkové zhodnocení projektu a následné zhodnocení možnosti rozšíření přístupu Housing First ve městě Olomouci.

12.2 Výsledky

Předpokládaným výsledkem projektu je zavedení přístupu Housing First pro řešení bezdomovectví rodin s dětmi na území města Olomouce a následné snížení počtu rodin s dětmi v bytové nouzi alespoň o 15 domácností. Na základě toho poté dojde ke zkvalitnění života jednotlivých členů domácnosti. Předpokládá se, že dojde ke zlepšení zdraví, zkvalitnění vztahů v rodině (nukleární i širší), školních výsledků dětí apod. Koordinátor projektu bude také vyhledávat kontakty, navazovat spolupráci s jednotlivými aktéry a bude jim zprostředkovávat informace. Výsledkem projektu tak může být i zkvalitnění spolupráce mezi jednotlivými zapojenými aktéry na území města Olomouce.

13 Popis přidané hodnoty

Projekt Housing First pro rodiny s dětmi na území města Olomouce bude prvním projektem, který bude řešit bytovou nouzi rodin s dětmi na základě přístupu Housing First. V případě úspěšnosti projektu mohou být získané zkušenosti využity při realizaci dalšího projektu. Projekt může poskytnout informace o účinných strategiích, překážkách a možnostech spolupráce s různými aktéry, což může vést k lepšímu využití dostupných zdrojů a zlepšení životních podmínek rodin v bytové nouzi. Zapojením různých aktérů do projektu může také dojít ke změně přemýšlení lidí o příčinách bezdomovectví a bytové nouze a způsobech reintegrace zpět do standardního bydlení.

Statutární město Olomouc již realizuje projekt zaměřený na zabydlování rodin s dětmi na základě přístupu Housing Led. Byty poskytnuté do projektu jsou ve vlastnictví města Olomouce. Návrh tohoto projektu, na rozdíl od projektu Statutárního města Olomouce, zapojuje soukromé majitele bytu, což podporuje zapojení místní komunity do řešení problému.

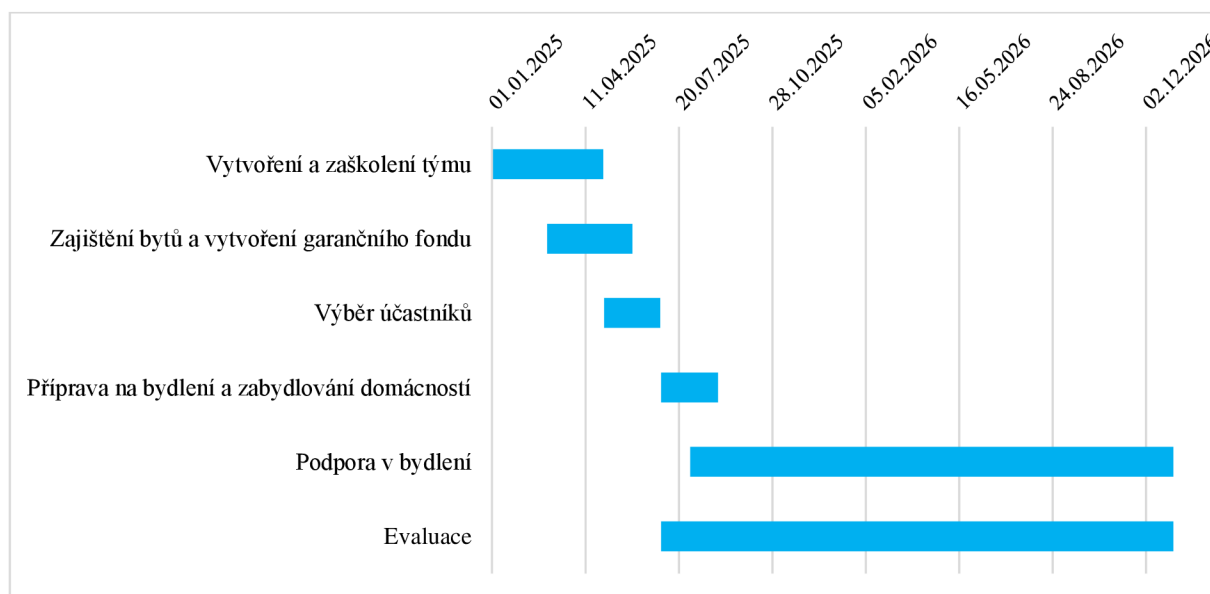
14 Harmonogram

Projekt Housing First pro rodiny s dětmi na území města Olomouce bude realizován od ledna 2025 do prosince 2026. Projekt tedy bude trvat 24 měsíců, kdy přípravná fáze bude trvat 6 měsíců a realizační 18 měsíců. Zahájení a ukončení jednotlivých klíčových aktivit je vyobrazeno v tabulce níže, včetně počtu dní trvání. Jedná se o předpokládanou dobu trvání jednotlivých aktivit, která se ale může v průběhu realizace projektu změnit. Harmonogram projektu je také níže vyobrazen graficky ve formě Ganttova diagramu.

Klíčové aktivity	Zahájení	Ukončení	Trvání
Vytvoření a zaškolení týmu	01.01.2025	30.04.2025	119
Zajištění bytů a vytvoření garančního fondu	01.03.2025	31.05.2025	91
Výběr účastníků	01.05.2025	30.06.2025	60
Příprava na bydlení a zabydlování domácností	01.07.2025	31.08.2025	61
Podpora v bydlení	01.08.2025	31.12.2026	517
Evaluace	01.07.2025	31.12.2026	548

Tabulka 3: Harmonogram projektu

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 1: Ganttův diagram

Zdroj: Vlastní zpracování

15 Rozpočet

Níže uvedená tabulka představuje plánovaný rozpočet projektu po dobu trvání celého projektu. Kategorie nákladů jsou rozděleny na osobní výdaje, nákup služeb a spotřební výdaje. Do osobních výdajů jsou zařazeny mzdy jednotlivých zaměstnanců, kterou jsou vypočítané s ohledem na výši úvazků. Ceny za jednotlivá školení a kurzy jsou uvedeny přibližně dle cen kurzů nabízených na internetu. Uvedeny jsou také náklady na garanční fond, externí evaluaci a kancelářské potřeby. Celkové předpokládané náklady činí **6 137 700 Kč**.

Rozpočet projektu					
Název projektu:	Housing First pro rodiny s dětmi na území města Olomouce				
Doba realizace projektu	1/2025-12/2026				
Kategorie nákladů	Výpočet nákladů				Popis položky
	Úvazek	cena za jednotku	počet jednotek	celkem (Kč)	
Osobní výdaje				5 208 000	
Koordinátor projektu	1,0	42 000	24	1 008 000	Mzda pracovníka za 24 měsíců
Metodik práce s cílovou skupinou	0,5	38 000	24	456 000	Mzda pracovníka za 24 měsíců
Klíčový pracovník/garant sociální práce	2,0	36 000	24	1 728 000	Mzda 2 pracovníků za 24 měsíců
Peer pracovník	2,0	28 000	24	1 344 000	Mzda 2 pracovníků za 24 měsíců
Správce bytového fondu a plateb	1,0	28 000	24	672 000	Mzda pracovníka za 24 měsíců
Nákup služeb				922 700	
Školení HF		3 500	7	24 500	3 500 Kč/školení x 7 pracovníků
Kurz pracovníka v sociálních službách		7 500	2	15 000	7 500 Kč/kurz x 2 peer pracovníci
Kurz motivačních rozhovorů		11 000	4	44 000	11 000 Kč/kurz x 4 pracovníci
Další vzdělávání		250	120	30 000	Povinné 24 hodinové vzdělávání za rok 2026 (1h x 250 Kč x 5 pracovníků)
Supervize		1 200	36	43 200	12 supervizi v rozsahu 3 hodin
Pronájem kanceláře		9 000	24	216 000	9 000 Kč/měsíc x 24 měsíců
Garanční fond		500 000	1	500 000	Garanční fond
Externí evaluace		50 000	1	50 000	Evaluační zpráva
Spotřební výdaje				7 000	
Kancelářské potřeby		1 000	7	7 000	1 000 Kč za kancelářské potřeby pro jednoho pracovníka
Celkové náklady				6 137 700	

Tabulka 4: Rozpočet projektu

Zdroj: Vlastní zpracování

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo vypracovat návrh projektu Housing First pro rodiny s dětmi na území města Olomouce. Cílem projektu bylo na základě výsledků analýzy potřeby nejen pomoci rodinám s dětmi v bytové nouzi v oblasti bydlení, ale také pomocí přímé práce s rodinami přispět ke zvýšení efektivity celého programu Housing First.

Teoretická část bakalářské práce byla zpracována jako konceptuální část pro návrh projektu, který byl poté zpracován v praktické části této bakalářské práce. Na základě analýzy potřeby bylo zjištěno, že se v roce 2018 v Olomouci nacházelo odhadem 170 rodin s dětmi v bytové nouzi. Město Olomouc ale doposud systematicky nesbíralo data o počtu rodin v bytové nouzi, takže zmíněná data o počtu domácností byla pouze orientační. Dále bylo zjištěno, že se k řešení problematiky bezdomovectví rodin s dětmi na území Olomouce přístup Housing First neuplatňuje, i přesto že úspěšnost tohoto přístupu je v ČR 86 %. Z tohoto důvodu byl v návrhu projektu uplatněn přístup Housing First. Z analýzy potřeby také vyšlo, že město Olomouc nedisponuje dostatečnou kapacitou bytového fondu, kdy pouze 26 bytů je určeno na sociální účely. Z tohoto důvodu byl projekt navržen ve spolupráci se soukromými majiteli bytů. V praktické části byla také popsána cílová skupina, pro kterou byl projekt navržen, včetně přímých i nepřímých příjemců projektu. Popsány byly také jednotlivé klíčové aktivity, které by vedly k naplnění cíle projektu, kterým bylo zabydlet alespoň 15 rodin s dětmi v bytové nouzi do standardního bydlení a s pomocí podpory v bydlení si toto bydlení udržet po dobu alespoň 12 měsíců od zabydlení. Klíčovou aktivitou, která by vedla k udržení bydlení, byla podpora v bydlení, ve které hraje důležitou roli sociální pracovník. Současně byly popsány výstupy a předpokládané výsledky projektu, včetně přidané hodnoty projektu. Dále byly také v návrhu projektu identifikovány rizika, která by mohla v projektu nastat. Součástí byly také popsány opatření k eliminaci těchto rizik. Důležitou částí také byl předpokládaný harmonogram projektu, kdy plánovaná doba projektu byla stanovena na 24 měsíců. V poslední kapitole byl také vyobrazen předpokládaný rozpočet projektu.

Bibliografie

ČERNÁ, Eliška a Štěpán RIPKA, 2021. *Rapid Re-Housing v Brně: výzvy a příležitosti v prokazování účinnosti metod sociální práce*. Online. Časopis Sociální práce. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/article/rapid-re-housing-v-brne-vyzvy-a-prilezitosti-v-prokazovani-ucinnosti-metod-socialni-prace/>. [citováno 2024-03-15].

ČERNÁ, Eliška, 2019. *Z ulice do bytu: sociální práce v procesu reintegrace do bydlení*. Praha: Slon. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-282-1.

EUROPEAN FEDERATION OF NATIONAL ORGANISATIONS WORKING WITH THE HOMELESS, 2005. *Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR*. Online. FEANTSA. Dostupné z: https://www.feantsa.org/download/cz_8621229557703714801.pdf. [citováno 2024-04-02].

HLADKÁ, Marie, Zuzana RENNEROVÁ a Kateřina ALMANI TŮMOVÁ, 2018. *Sociální bydlení*. Online. Asociace nestátních neziskových organizací v České republice z. s. Dostupné z: https://anno-cr.cz/wp-content/uploads/2018/11/Publikace-soci%C3%A1ln%C3%AD-bydlen%C3%AD_final.pdf. [citováno 2024-04-01].

HRADECKÝ, Ilja, Miroslav, BARTÁK, David, CVEČEK, William M., EDGAR, Pavel, ONDRÁK a kol., 2007. *Definice a typologie bezdomovství*. Naděje o. s. ISBN 978-80-86451-13-8.

INTERNATIONAL FEDERATION OF SOCIAL WORKERS, 2018. *Global social work statement of ethical principles*. Online. IFSW. Dostupné z: <https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/2018/07/Global-Social-Work-Statement-of-Ethical-Principles-IASSW-27-April-2018-1.pdf>. [citováno 2024-04-10].

JANDOUREK, Jan, 2009. *Úvod do sociologie*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-644-5.

JANEBOVÁ, Radka, 2014. *Teorie a metody sociální práce – reflexivní přístup*. Online. Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-374-1. Dostupné z: https://www.uhk.cz/file/e dee/filozoficka-fakulta/studium/janebova_-_teorie_a_metody_socialni_prace.pdf. [citováno 2024-03-25].

KLEČKOVÁ, Markéta, Sabina, MAŇKOVÁ, Natálie, RUMLOVÁ, Zuzana, GHEZA, Tomáš, KOZEL a kol., 2019. *Případové, interaktivní a rodinné konference v praxi a jak na ně v tématech domácího násilí, závislosti a sociálního vyloučení*. Online. Brno: IQ Roma servis, z.s. Dostupné z: <https://www.amalthea.cz/data/File/IPK/IPK2021/Methodika%20PK,%20IPK,%20RK%20final%20web.pdf>. [citováno 2024-04-08].

KLIMENT, Pavel a Vít DOČEKAL, 2016. *Pohled na bezdomovství v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5007-0.

KLUSÁČEK, Jan a kol., 2018. *Zpráva o vyloučení z bydlení za rok 2018*. Online. Platforma pro sociální bydlení, LUMOS. Dostupné z: <https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2019/04/Zprava-o-vyloucení-z-bydlení-za-rok-2018.pdf>. [citováno 2024-03-20].

KLUSÁČEK, Jan, Milan GREINER, Vít LESÁK, Ivana KOWALIKOVÁ a Jan BROŽ, 2021. *Bydlení jako problém: Zpráva o vyloučení z bydlení 2021*. Online. Za bydlení. Dostupné z: <https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2021/10/Bydlení-jako-problem-2021.pdf>. [citováno 2024-03-28].

KOCMAN, David a Jaroslav Klepal, 2016. *Prostupné bydlení: Evaluace*. Online. Agentura pro sociální začleňování. ISBN 978-80-7440-153-4. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/kocman_a_klepal_2016_evaluace-prostupne-bydlení_fin_print.pdf. [citováno 2024-04-05].

KREBS, Vojtěch, 2015. *Problematika bezdomovectví v české republice*. Online. Národohospodářská fakultě VŠE v Praze. Dostupné z: <https://relik.vse.cz/2015/download/pdf/9-Krebs-Vojtech-paper.pdf>. [citováno 2024-04-01].

LUX, Martin a Martina MIKESZOVÁ, 2013. *Faktory úspěšné reintegrace bezdomovců a nástroje bytové politiky pro řešení bezdomovství v ČR*. Online. Sociologický časopis, 49(1), 29-52. Dostupné z: https://sreview.soc.cas.cz/artkey/csr-201301-0002_factors-of-the-successful-reintegration-of-the-homeless-and-housing-policy-instruments-for-addressing-homelessn.php. [citováno 2024-03-25].

LUX, Martin, Martina MIKESZOVA a Petr SUNEGA, 2010. *Podpora dostupnosti bydlení pro lidi akutně ohrožené sociálním vyloučením: mezinárodní perspektiva a návrhy opatření v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. ISBN 978-80-7330-176-7.

MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2012. *Základy sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0211-0.

MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.

MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, Oldřich, 2008. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich, 2013. *Metody a řízení sociální práce*. Portál. ISBN 978-80-262-0232-5.

MERTL, Jan a kol., 2023. *Sociální politika*. 7., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-675-4.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2013. *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020*. Online. MPSV. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/bezdomovectvi.pdf/c7a1e576-778f-a221-78ed-436f101ba42c>. [citováno 2024-04-02].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2015a. *Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025*. Online. MPSV. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Koncepce_socialniho_bydleni_CR_2015-2025.pdf/4f243307-649b-ecf3-a191-3d89d33717c4. [citováno 2024-03-20].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2015b. *Metodika rodinných konferencí*. Online. MPSV. Dostupné z: [https://www.pravonadetstvi.cz/files/files/RK/Metodika-RK\(1\).pdf](https://www.pravonadetstvi.cz/files/files/RK/Metodika-RK(1).pdf). [citováno 2024-04-08].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2020. *Metodika Housing First*. Online. MPSV. Dostupné z: https://socialnibydleni.mpsv.cz/download/dokumenty/72-metodika_hf_20.pdf. [citováno 2024-04-02].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2021. *Sociální bydlení v ČR*. Online. MPSV. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Brozura_Socialni_bydleni_v_CR.pdf/4256219b-5acf-1fff-9f4d-ba8ed95905be. [citováno 2024-03-28].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2022. Tisková zpráva: Díky Housing First nově důstojně bydlí více než 700 lidí. Úspěšný projekt bude pokračovat s podporou MPSV a MMR. Online. MPSV. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/2786931/TZ_23_05_2022_Housing+First.pdf/. [citováno 2024-04-02].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2023. *Sociální bydlení*. Online. Dostupné z: <https://socialnibydleni.mpsv.cz/>. [citováno 2024-03-28].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2024. *Výzva č. 007 a 101 OPZ+ Podpora sociálního bydlení (2022–2026)*. Online. MPSV. Dostupné z: <https://socialnibydleni.mpsv.cz/projekty/aktualni-projekty/vyzva-c-007-a-101-opz-podpora-socialniho-bydleni-2022-2026>. [citováno 2024-04-10].

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR, 2021. *Koncepce bydlení České republiky 2021+*. Online. MMR. Dostupné z: [https://mmr.gov.cz/getmedia/30528174-7e61-421e-a058-5f39aa4f09c9/KB-2021-_komplet-web\(C\)_max.pdf.aspx?ext=.pdf](https://mmr.gov.cz/getmedia/30528174-7e61-421e-a058-5f39aa4f09c9/KB-2021-_komplet-web(C)_max.pdf.aspx?ext=.pdf). [citováno 2024-04-08].

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR, 2024a. *Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA): Návrh zákona o podpoře v bydlení*. Online. Úřad vlády ČR. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/getmedia/cc904315-a399-4483-84a5-82a7117f826c/RIA.pdf.aspx>. [citováno 2024-04-06].

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR, 2024b. *Zákon o podpoře v bydlení*. Online. MMR. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/ministerstvo/bytova-politika/bydleni-jako-jedna-z-hlavnich-priorit-vlady/zakon-o-podpore-v-bydleni>. [citováno 2024-04-08].

NAVRÁTIL, Pavel, 2001. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman. ISBN 80-903070-0-0.

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ, 1966. *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech*. Online. Informační centrum OSN v Praze. Dostupné z: <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/08/mezinarodni-pakt-o-hospodarskych-socialnich-a-kulturnich-pravech.pdf>. [citováno 2024-04-08].

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ, 2015. *Všeobecná deklarace lidských práv*. Online. Informační centrum OSN v Praze. Dostupné z: https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/08/UDHR_2016_CZ_web.pdf. [citováno 2024-04-08].

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ, [b.d.]. *Rapid Re-Housing Brno: Pilotní testování rychlého zabydlení rodin s dětmi*. Online. Platforma pro sociální bydlení. Dostupné z: <https://hf.socialnibydeni.org/housing-first/rapid-re-housing-brno>. [citováno 2024-03-20].

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ, 2018a. *Slovník pojmů: Bezdomovectví a bytová nouze*. Online. Platforma pro sociální bydlení. Dostupné z: <https://socialnibydeni.org/slovník-pojmu/bezdomovectvi-a-bytova-nouze>. [citováno 2024-03-28].

PLEACE, Nicholas, 2017. *Evropská příručka Bydlení především*. Praha: Úřad vlády ČR. ISBN 978-80-7440-159-6.

POLÁKOVÁ, Olga a kol., 2006. *Bydlení a bytová politika*. Praha: Ekopress. ISBN 80-86929-03-5.

PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ, 2008. *Bezdomovectví*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-100-0.

RADA EVROPY, 1961. *Evropská sociální charta*. Online. MPSV. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/372805/esch.pdf/96495972-1d92-b528-a308-4a6b3791ecec> [citováno 2024-04-08].

SOUKUP, Jan, 2020. *Motivační rozhovory v praxi*. Vydání druhé. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1705-3.

SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR, 2006. *Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků ČR*. Online. SSP ČR. Dostupné z: <https://www.socialnipracovnici.cz/ke-stazeni>. [citováno 2024-04-10].

STATUTÁRNÍ MĚSTO OLOMOUC, 2021. *Koncepce dostupného a sociálního bydlení Statutárního města Olomouce na roky 2021–2027*. Online. SocioFactor, s. r. o. Dostupné z: https://www.olomouc.eu/administrace/repository/gallery/articles/24_/24763/Koncepce%20dostupn%C3%A9ho%20a%20soci%C3%A1ln%C3%ADho%20bydlen%C3%AD%20SMOI%202021-2027.cs.pdf. [citováno 2024-03-15].

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol., 2017. *Krize a krizová intervence*. Psyché. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5327-0.

TOMEŠ, Igor, 2010. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-680-3.

TOMEŠ, Igor, 2011. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-868-5.

Usnesení 2/1993 Sb. ze dne 28. prosince 1992, usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Ústavní zákon 1/1993 Sb. ze dne 16 prosince 1992, Ústava České republiky.

Zákon 111/2006 Sb. ze dne 31. března 2006, o pomoci v hmotné nouzi.

Zákon 117/1995 Sb. ze dne 14. července 1995, o státní sociální podpoře.

ZAPLETALOVÁ, Lucie, Alexandre REZNIKOW, Otakar CEJNAR, Markéta OVEČKOVÁ a Ladislav FRÜHAUF, 2021. *Vyhodnocení nákladů vyvolaných bytovou nouzí a logický rámec jejího systémového řešení*. Online. České priority. Dostupné z: <https://armadaspasy.cz/wp-content/uploads/2021/12/N%C3%A1klady-bytov%C3%A9-nouze.pdf>. [citováno 2024-04-06].

ZLONICKÝ, Jan, 2016. *Sociální bydlení – proč a jak?* Online. Časopis Sociální práce. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/o-cem-se-mluvi/socialni-bydleni-proc-a-jak/>. [citováno 2024-04-02].

Anotace

Bakalářská práce se zabývá návrhem projektu Housing First pro rodiny s dětmi na území města Olomouce. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část slouží jako konceptuální část pro návrh projektu, který je poté zpracován v praktické části. V teoretické části práce je identifikována role sociálního pracovníka v rámci projektu, která by měla přispět ke zvýšení efektivity projektu. Práce obsahuje teoretické vymezení přístupu Housing First a definici základních pojmů jako rodina, bezdomovectví a sociální bydlení. Dále je téma propojeno s teoriemi a metodami sociální práce, etikou a sociální politikou. Přístup Housing First je také ukotven v legislativních dokumentech. Praktická část obsahuje analýzu potřebnosti projektu, na základě které je návrh projektu vypracován.

Klíčová slova: bezdomovectví, sociální bydlení, rodina s dětmi, Housing First

Annotation

The bachelor thesis deals with the design of the Housing First project for families with children in the city of Olomouc. The thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part serves as a conceptual part for the project proposal, which is then elaborated in the practical part. The theoretical part of the thesis identifies the role of the social worker within the project, which should contribute to increasing the effectiveness of the project. The thesis includes a theoretical definition of the Housing First approach and a definition of basic concepts such as family, homelessness and social housing. The topic is also linked to theories and methods of social work, ethics and social policy. The Housing First approach is also anchored in legislative documents. The practical section includes a needs analysis of the project, on the basis of which a project proposal is developed.

Keywords: homelessness, social housing, family with children, Housing First